

hungarológiai hírlevél

*Bulletin of Hungarian Studies
Bulletin d'Études Hongroises
Bulletin der Hungarologie*

Tartalom

Emlékeztető a Hungarológus Oktatók Nemzetközi Társasága I.választmányi üléséről.....	3
Bakos István: Javaslat a szomszédos országokban élő magyarság újjáéledésének szervezett támogatására.....	9
A Hungarológiai Tanács 1990-es munkaterve.....	15
A Magyarországtudató Intézet 1990-es munkaterve.....	17
A Nemzetközi Hungarológiai Központ szakmai munkaterve 1990.....	19
A Hungarológus Oktatók Nemzetközi Társaságának 1990.évi munkaterve.....	22

Beszámolók

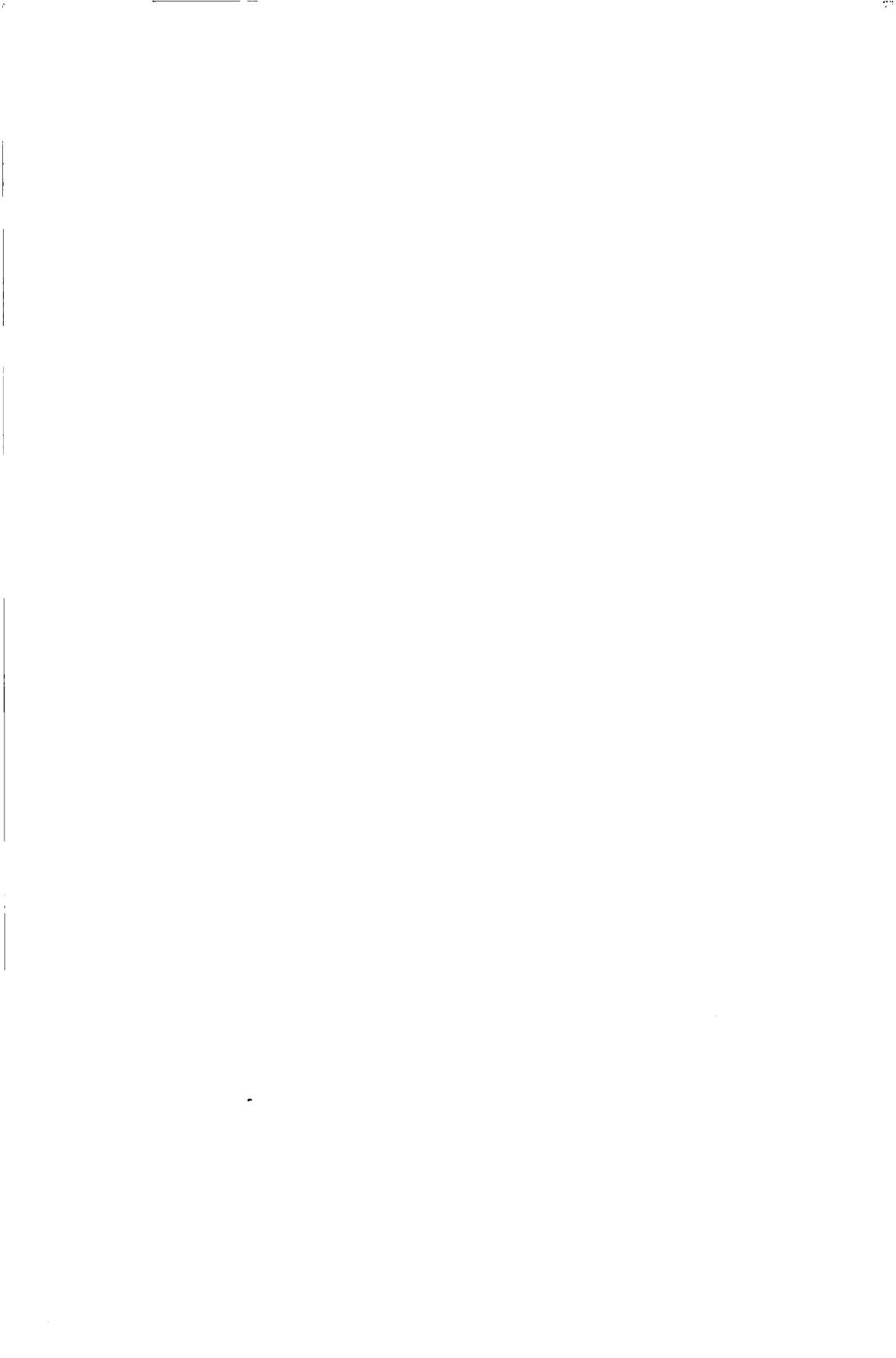
Magyar-amerikai magyar tudóstalálkozó.....	23
S.Benedek András: A könyv nem ismer határokat.....	38

Tájékoztatók

Dr.Kovács Ilona: Hungarológiai /hungarika/ dokumentáció, a szolgáltatások új típusa.....	39
Tájékoztató a Debreceni Nyári Egyetem rendszerének megújításáról.....	44
A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat hungarológiai programja 1990-ben.....	46
A Magyarok Világszövetsége 1990.évi rendezvényei.....	48
Az 1990.január 9-11 közötti magyar-amerikai magyar tudóstalálkozó résztvevőinek névsora.....	51
Peter Sherwood: Payne, Jerry: Colloquial Hungarian.....	57
Richard Pražák: Rákos Péter hatvanöt éves.....	60
Magyar hetek a Nyugat-berlini Urániában.....	62

Megjelenik negyedévenként

1990. I-2. szám

HUNGAROLÓGIAI HÍRLEVÉL

a Hungarológiai Tanács, a Nemzetközi Hungarológiai Központ és a Hungarológus Oktatók Nemzetközi Társaságának
tájékoztatója

Megjelenik negyedévenként

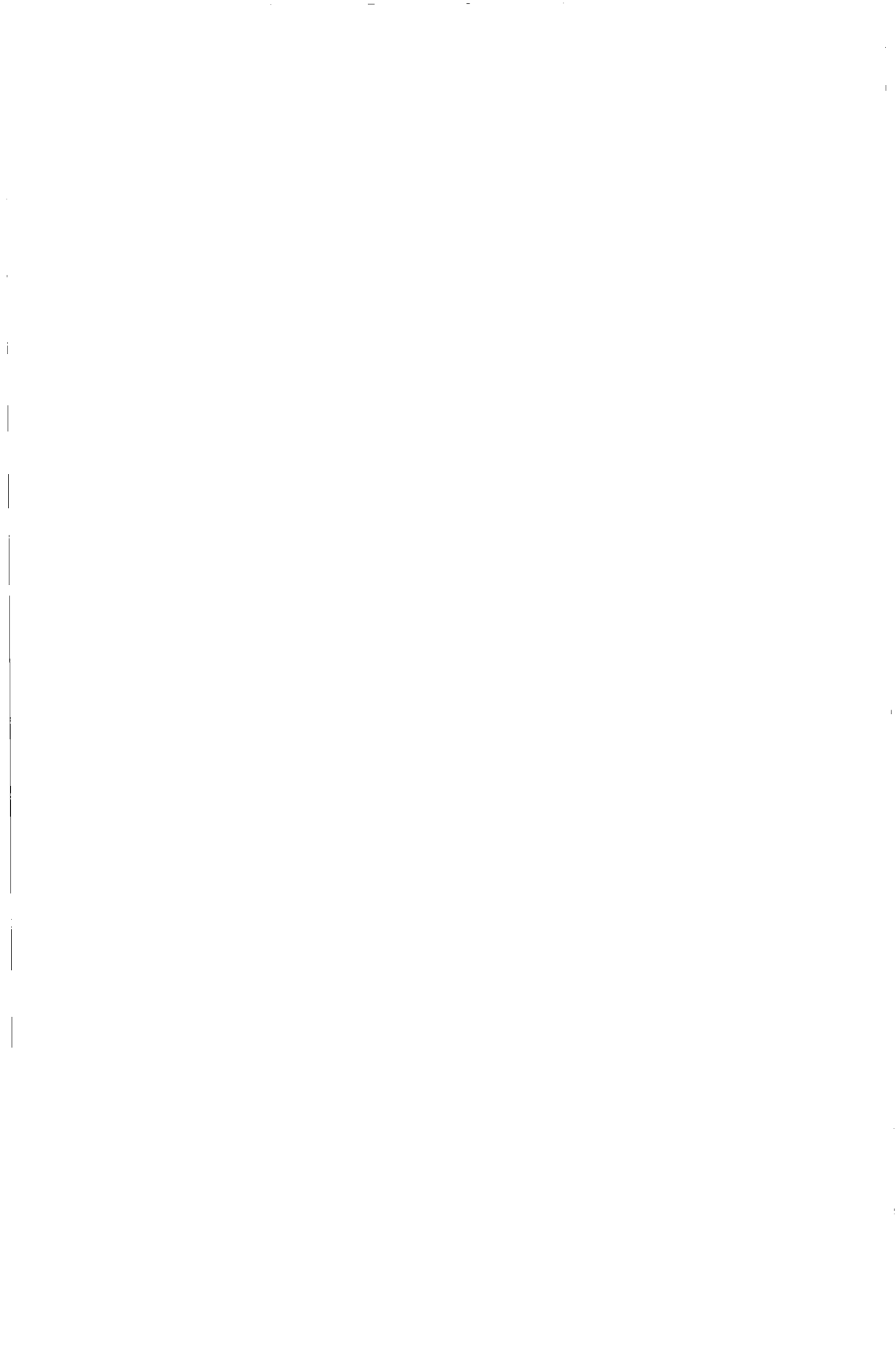
Szerkesztőbizottság:

Köpeczi Béla	főszerkesztő
Giay Béla	felelős szerkesztő
dr.Kissné Papp Margit	
B.Nádor Orsolya	

HU ISSN 0865-0268

Felelős kiadó: a Nemzetközi Hungarológiai Központ igazgatója
Készült: 400 példányban

POLICOOP Nyomda

Dokumentumok

E M L É K E Z T E T Ő

a HUNGAROLÓGUS OKTATÓK NEMZETKÖZI TÁRSASÁGA I.választmányi üléséről
1990. február 8.

Jelen vannak: Fábrián Pál (elnök), Jean Perrot (társelnök), Giay Béla (főtitkár), Horváth Mátyás (alelnök), B.Nádor Orsolya (szervezőtitkár),
Deme László, Éder Zoltán, Ginter Károly, Paul Kárpáti, Indra Markova, Ódor László, Oláh Tibor, Richard Pražák, Szathmári István, Szíj Enikő (választmányi tagok),
Papp Margit (Művelődési Minisztérium - mint meghívott)

Napirend:

1. Tájékoztató a társaság megalakulása óta eltelt időszakról (B.Nádor Orsolya)
2. Az éves munkaterv megbeszélése (Giay Béla)
3. Egyebek

1. Tájékoztató a társaság megalakulása óta eltelt időszakról

A HONT taglétszáma 1990. február 8-án 119 fő (80 magyarországi, és 39 külföldi). A választmányi tagság elfogadásáról Gong Kunyü, Cs.Gyimesi Éva és Szeberényi Lajos eddig nem nyilatkozott.
Az alelnöki tisztséget Bisztray György nem vállalta.
A választmány 35 új tag felvételéről döntött.

2. Az éves munkaterv megbeszélése

Fő célkitűzések: - A társaság hazai és külföldi megismertetése
- A szakmai tevékenység megkezdése
- A taglétszám emelése

Szakmai feladatok:

- A hungarológiai tankönyvprogram véleményezése
- A hungarológiai nyári egyetem szakmai programjának megvitatása
- Közreműködés a külföldre utazó új vendégoktatók szakmai felkészítésében
- Részvétel a hungarológus vendégoktatók évi munkaértekezletén
- Hungarológiai szimpozion rendezése a magyar mint környezeti nyelv terminológiai és oktatási kérdései, valamint a magyar irodalom tanításának módszertani kérdései köréből
- A "Hungarológiai Hírlevél" szerkesztése
- Részvétel az 1991-es FIPLV kongresszus előkészítésében.

A választmányi ülések időpontja: 1990. február 8.
1990. október 18.

Giay Béla: A hungarológia külföldi egyetemi oktatásában két évtizede folyamatos konjunkturális fejlődés tapasztalható. Ma már 30 ország 97 egyetemén működik magyar tanszék, ill. lektorátus. A hungarológia nemzetközileg elfogadott és széleskörűen művelt tudományszakká vált. Az MM egyebek között ezért döntött a Nemzetközi Hungarológiai Központ önállósítása mellett. A hungarológia oktatását az MM és az NKF folyamatosan támogatja, pl. a Magyarországról kiküldött vendégoktatók illetménykiegészítésben részesülnek.

Az MM a társaságot 1989-ben 50.000.-Ft-tal támogatta, és ígéret van arra, hogy ezt az összeget 1990-ben is folyósítja.

A tankönyvprogramról: alaptankönyvek kiadását tervezzük az NHK-ban. A Magyarországon ma használatos tankönyveknek és nyelvkönyveknek csak egy része használható külföldön nyelvi vagy tartalmi okok miatt. Az eltérő képzési modellek igénylik az olyan alapkönyveket, amelyeket az egyes oktatóhelyek alkalmaznak saját feltételeik között. A tankönyveknek a hungarológiai ismeretek törzsanyagát kellene magukban foglalniuk. Kéri a választmány állásfoglalását a tankönyvprogram kidolgozásáról.

A hungarológiai nyári egyetemről: ilyen szakmai jellegű nyári egyetem jelenleg nincs. Célja az, hogy egy viszonylag kis létszámú külföldi hungarológus szakembercsoport egyéni igényekhez igazított rendszeres nyelvi képzését, továbbképzését, szakmai-konzultatív programját biztosítsa a résztvevők által kért szakértők irányításával.

A szakmai továbbképzésről: a kiutazó vendégoktatóknak elméleti és módszertani felkészítést kell kapniuk. Fontos lenne, hogy a választmány tagjai bekapcsolódjanak ebbe a tevékenységbe. A továbbképzésben nemcsak az adott évben kiutazók vennének részt, hanem mindazok, akik beadták pályázatukat. Az éves lektori munkaértekezlet is alkalmas arra, hogy tapasztalatcsere, a régi és új vendégoktatók megismerkedésére.

A HONT 1990. október 18-19-én hungarológiai szimpoziont szervez. A jövőben évente legalább egy előre meghatározott témájú tanácskozással lenne szükség, ehhez azonban meg kell teremteni a pénzügyi hátteret.

A társasági tagok tájékoztatása a "Hungarológiai Hírlévl" segítségével történik. A HONT harmadikként kapcsolódik az eddigi kiadókhoz, így a költségek is megoszlanak.

A FIPLV 1991-ben rendezi kongresszusát, egyik szekciója a hungarológia-oktatás kérdéseivel foglalkozik.

HOZZÁSZÓLÁSOK:

Fábián Pál: át kellene dolgozni a régi tankönyvsorozatot az új igényeknek megfelelően;

Éder Zoltán: új tankönyvsorozatra lenne szükség, nem a régi toldozgatására, foltozgatására;

Giay Béla: komplex tankönyvprogramra, olyan nyelvi és szakmai jegyzetekre, tankönyvekre van szükség, amelyek a mai felhasználói igényekhez illeszkednek;

- Szathmári István: nem nyelvkönyvre gondol elsősorban, hanem külföldiek számára készült országismereti, irodalom- és történelem könyvek kellenének;
- Papp Margit: több ilyen jellegű kezdeményezés létezik már, ezeket össze kéne fogni;
fel kellene mérni hol, milyen tankönyveket használnak sikerrel külföldön;
munkacsoportot kéne létrehozni;
- Richard Prazák: kell olyan tankönyv is, amit mindenütt lehet használni, de kellenek helyi tankönyvek is - mindkettőt ösztönözni kellene;
a cseh nyelvű "Magyarország történetének" kiadása veszélybe került, mert nem rentábilis, ehhez kért segítséget;
- Horváth Mátyás: munkacsoport dolgozza ki a nyelvkönyv koncepcióját, juttassa el mindenkihez írásbeli véleményezésre;
az írott szövegen kívül audiovizuális anyagokra is szükség van;
a nemzetiségi területek magyar diákjainak sokszor igen hiányos a Magyarország-képük;
- Szűj Enikő: finn példa: "Tudod-e Finnországról?"; nem tankönyv - formátum kell, hanem kicsi, könnyen kezelhető füzetek egy-egy leckével; főleg hanganyagra lenne szükség;
- Ódor László: minél gyorsabban ki kellene adni az új tankönyveket; olyan sorozat kellene, amelynek anyaga kb. 70 %-ban stabil, 30 %-ban mobil;
- Ginter Károly: Szathmári István javaslatához csatlakozik;
- Jean Perrot: új típusú tankönyveket kellene készíteni, pl: "Bevezetés a hungarológiaába" stb. magyar vagy francia nyelven; Párizsban elkezdtek ilyen tankönyveket készíteni;
- Oláh Tibor: nemcsak az egyetemek részéről nagy az igény a tankönyvek iránt, hanem a turisták részéről is; a terjedelem nagyon fontos;
kínai példa: az egész világon egyetlen négykötetes, teljesen ideológiamentes tankönyvet használnak;
külön kell választani a reáliákat és a magyarságismeretet;
- Deme László: az országismeret és a nyelvi adaptálás lehetőségének fontosságát hangsúlyozza; egységes törzsanyagra van szükség;
- Paul Kárpáti: részletesen meg fogja írni, hogy a berlini egyetemen milyen tankönyvek és programok készültek el;
- Fábián Pál: a tankönyvprogram alapját az NHK munkatársai dolgozzák ki; javasolja, hogy a teljes választmány vagy néhány felkért tagja véleményezze a programot;

Deme László: 4-5 embert javasol a bizottságba;

Hozzászólások a hungarológiai nyári egyetem tervéhez:

Papp Margit: tapasztalat szerint nagy az igény a magyarországi nyári egyetemekre (néhány szó a debreceni nyári egyetem hallgatóinak memorandumáról); Debrecen is szeretne megújulni; fontos lenne meghatározni a nyári egyetemek típusait, résztvevőinek körét;

Fábián Pál: olyan nyári egyetemet kellene létrehozunk, amely a külföldön tanító magyartanároknak szólna;

Giay Béla: sokan vannak, akik hosszú évek óta nem voltak Magyarországon, mások évente többször is el tudnak jönni, tehát különbözőek az információik; a nyári egyetemet 30-40 főre tervezzük; a programok között lenne általános országismereti jellegű tájékoztató, előadás, szeminárium, konzultáció stb. az egyéni kívánságok és érdeklődés szerint; a részvétel főként önköltséges lenne, de felhasználhatók az MM által kitűzött ösztöndíjak is

Szűj Enikő: Finnországban 15 fős tudományos továbbképzéseket tartanak;

Ginter Károly: javasolja, hogy a NHK propagálja a többi nyári egyetemet is;

Papp Margit: a magyarul tanuló hallgatók köre is fontos, mert sokuknak nincs lehetősége, hogy Magyarországra jöjjen, az oktatók mellett ők is kapjanak lehetőséget;

Hozzászólások a továbbképzés kérdéséhez:

Deme László: nagy a szórás a szükségletek tekintetében; van akinek elegendő egy tájékoztató jellegű beszélgetés, s ez le is zárhatja a felkészítést; másoknak szüksége lehet olyan mentorra, akivel konzultálhat;

Fábián Pál: a választmányi tagok is lehetnek a kiutazó lektorok konzulensei;

Éder Zoltán: akik korábban nem kerültek kapcsolatba a hungarológia oktatásával, azok ne menjenek külföldre hungarológiát tanulni; aki nem magyar szakos, miért mehet? Mint társaság, juttassuk kifejezésre, hogy ezt a folyamatot helytelenítjük;

Ódor László: a MM-t érdekli-e a HONT állásfoglalása? Számít-e ez?

Fábián Pál: arra kéri Giay Bélát, hogy az ilyen eseteket hozza a társaság tudomására, hogy tenni lehessen ez ellen;

Papp Margit: a pályázatokat az elmúlt évben véleményezte a Hungarológiai Tanács, de ez nem jelent teljes védelmet;

Giay Béla: nagyon eltérő a jelentkezők érdeklődése és megoszlása. Előfordul, hogy kényszerhelyzetbe kerülünk; mi jobb nekünk, ha egy oktatóhely elveszik, vagy ha a tisztesség határain belül próbálunk valamilyen szakembert találni; más helyeken pl.: francia, német területen a jelentkezők nagy száma miatt nehéz a döntés;
Javaslat: évente egyszer a társaság foglalkozzon a beérkezett anyagokkal.

Indra Markova: a lektorok kiküldésénél figyelembe kellene venni a fogadó egyetem, tanszék véleményét és igényeit is;

Fábián Pál: a küldő ország mindig több jelöltet terjeszt föl, ebből választ a fogadó ország;

Papp Margit: a megfelelő lektor jelölésének feltétele, hogy a tanszék kívánalmait ismerjük; ehhez naprakész információk szükségesek; ezek az NHK-ban rendelkezésre állnak;

Oláh Tibor: Triesztben és Aix-en-Provence-ben új oktatóhely létesül;

Fábián Pál: minden választmányi tag kap meghívót a lektori munkaértekezletre;

Hozzászólás a hungarológiai szimpozium kérdéséhez:

A munkatervben ismertetett két témát elfogadta a választmány.

Horváth Mátyás: a bevásároló turizmus miatt egyre többen tanulnak magyarul üzleti érdekből; irodalomtanításban más a követelmény a nemzetiségi területeken és Magyarországon;

Szathmári István: az a) téma főelőadójának Horváth Mátyást javasolja, hiszen tőle származik a "környezeti nyelv" fogalma;

Egyebek:

Giay Béla: kérte a választmányi tagokat, hogy juttassák el a "Hírlevél" szerkesztőihez a hungarológiai jellegű eseményekről szóló híradásokat;

Papp Margit: javasolja a Hungarológiai Tanácsnak, hogy vállalja át a költségvetésből a Hungarológiai Hírlevél költségeit;

Giay Béla: javasolja, hogy a választmány fogadja el B.Nádor Orsolyát, mint a Hírlevél egyik szerkesztőségi tagját; a FIPLV felveszi a HONT-t tagjai sorába, a tagdíjat svájci frankban kell fizetni;

Papp Margit: javasolja, hogy a MM vállalja át az évi 250 svájci frank FIPLV tagsági díjat

Fábián Pál: javaslatok: számvizsgáló bizottság:

Horváth Mátyás (elnök)
Szendrei Győzőné
Szió Enikő

pénztáros: Gerzsenyi Péterné (tiszteletdíj:
500.-Ft/hó)

jegyző: Feiertag Péterné (tiszteletdíj:
500.-Ft/hó)

tagdíj: 1989-re 100.-Ft
1990-re 200.-Ft

Papp Margit: javasolja Köpeczi Bélának, hogy a Hungarológiai Tanácsba kooptálja Fábián Pált; az MM 1990-ben is biztosítja az 50 eFt támogatást;
Kérje a társaság az NKF-től, hogy a különböző országokkal kötött megállapodásokban különítsenek el keretet a HONT számára;

Oláh Tibor: Hungarológiai Alapítványt kellene létesíteni, ehhez sponzorokat kell találni;

Fábián Pál: felkérte Oláh Tibort, hogy segítsen ebben;

Oláh Tibor: Deme László is segíthetne, ha a rádióban beszélne erről.

Fábián Pál megköszöni a választmányi tagok megjelenését és az ülést bezárja.

Kmf.

J A V A S L A T

a szomszédos országokban élő magyarság újjáéledésének szervezett támogatá-

sára

A Közép-Európában zajló változások, különösen a Csehszlovákiában és Romániában végbement radikális fordulat, valamint az európai közösséghez való csatlakozás reménye utat nyit a magyar nemzet elszakított, elnyomott és megalázott közösségeinek nemzeti újjáéledéséhez.

Ebben a sorsfordító időszakban nagyon sok múlik az adott országban élő magyarságon; életközösségükön és szándékaikon, vezetőiken és alakuló szervezeteiken, még inkább függ e folyamat kimenetele az ottani közélet és politika demokratizálódásától, a többség magatartásától. De nagyon sok múlik a magyar kormánypolitikán, a hazai és más országbeli nemzetek, közösségek összehangolt segítségén is. Tudjuk, hogy - akárcsak nálunk - a szomszédos országok mindegyikében sokoldalú diszkrimináció működött-működik, amely különösen a nemzeti kisebbségeket sújtotta. A legnagyobb és legsúlyosabb veszteségek az Erdélyben, illetve Romániában élő magyarságot érték, ezért a legsürgetőbb teendők ott vannak, de ezzel együtt arányosan, a szükséghez és lehetőségeinkhez mérten, segítenünk kell a felvidéki, a kárpátaljai és a vajdasági magyar megújulást is, miközben magunk is segítségre szorulunk.

Alapvető feladatnak tartjuk a magyar oktatási, kulturális, közéleti-társadalmi, gazdasági és politikai önkormányzati és intézményrendszer újjáteremtését. Mindenekelőtt azt, hogy a magyar népeség számarányának, hagyományainak és a fejlett európai országok demokratikus gyakorlatának (pl. finnországi svédek, belgiumi flamandok, svájciak) megfelelő elbánásban részesedjenek az élet minden területén.

Csak e feltételek biztosítása esetén képzelhető el a normális államközi kapcsolatok és együttműködés kialakítása a Magyar Köztársasággal, amelynek polgárai a bajban megmutatták, milyen nagylelkűek, áldozatkészek és segítők tudnak lenni - tekintet nélkül a bajba jutottak nemzeti hovatartozására. Nagy buzgalmunk és támogatásunk hiábavaló, ha azt nem célirányosan használják fel, ha eredménye csekély, ha csak szavakban méltányolják. A legutóbbi romániai események: a magyarelleses vádaskodások és tüntetések, Pálfalvi Attila oktatási miniszterhelyettes gyors leváltása, a nemzeti kisebbségek jogainak érvényesítésével szemben tapasztalható ellenállás stb. mutatják, hogy az ígéretek valójában mennyit is érnek.

Ha a változó kormányzati ígéretek - amelyeknek az elmúlt két évtizedben nem voltunk hiányában - igen ellentmondásosan teljesülnek is, akkor sem hagyatkozhatunk a passzív kiváráásra. A mohó s egyben önsorsrontó nacionalizmusok kegyetlen mechanizmusával szemben a humanista segítségnyújtás, a cselekvő szolidaritás eszközeivel, módszereivel kell védekeznünk, védenünk a szenvedőket, különösen, ha ők jórészt nemzetünk tagjai, s nemzeti mivoltukban sértettek, korlátozottak. Fontos azonban, hogy ez a segítségnyújtás összehangoltan (állami, kormányzati szervek, egyházak, intézmények, egyesületek, alapítványok, stb.), egy nemzetpolitikai stratégiába ágyazottan történjék; ne csupán nemzetársaink felé irányuljon, hanem közös együttműködést szolgáljon. Ilyen közös érdek és cél az Európai Közös Otthon építése, ami csak együtt történhet, egymás ellenében nem megy.

Mivel ezt szomszédaink belátják, elismerik, megvalósíthatónak látom a "testvérfalu - testvérváros - testvérintézmény" mozgalom széleskörű kibontakoztatásával a közvetett hazai és nemzetközi segítségnyújtást, amely tehát nem korlátozódna csak a magyarokra és az iskolákra, hanem az élet minden területét átfoghatná s a kölcsönös érdeklődéstől és érdekeltségtől függően valamennyi magyarországi, romániai, csehszlovákiai stb. településre kiterjedhetne.

Ahhoz, hogy ez kialakuljon, a helyi autonómiák és a különböző önkormányzatok (pl. RMDSZ, EMKE, EMGE, EME, CSEMADOK, KMKSZ stb.) megerősödésére, fejlődésére van szükség - amelynek nemzetközi jogi garanciáit egyrészt a készülő Európai Kisebbségi Chartában kell rögzíteni, másrészt megvalósításának feltételeit az illető tagországok alkotmányának, parlamentjének, kormányának kell biztosítania, amelynek szerveiben feltehetően lesznek igazi képviselői a magyaroknak is.

Üsztönözni kell a "népi diplomáciát" szolgáló baráti társaságok, egyesületek, szervezetek további létrehozását, aktívabb munkáját, a különböző társadalmi, szakmai és nemzetközi szervezetek együttműködését és közérdekű támogatását. Az élet minden területén megteremthető a szakmai és a nemzeti érdeket egyaránt szem előtt tartó együttműködés és segítségnyújtás lehetősége, de most legfontosabbnak az oktatás és a kultúra területét tartjuk.

Iskolaügy - oktatás - nevelés

Erdélyben mintegy kétmillió, románia más vidékein és Bukarestben közel negyedmillió magyar anyanyelvű és nemzetiségű polgár él, akiknek elnemzetlenítése - elrománosítása az elmúlt évtizedekben mind nagyobb mértéket öltött, egészen odáig, hogy megszüntették - beolvasztották a magyar tannyelvű felsőoktatási intézményeket, a tudományos intézeteket, valamint a középfokú tanintézmények és szakmunkásképzők nagy részét, köztük több évszázados működő gimnáziumokat is. A románosítás az általános iskolákban és az óvodákban is katasztrofális méreteket öltött.

Hivatalos román adatok szerint az 1955/56-os tanévben az óvodások 14,5 %-a, az általános iskolások 9,5 %-a, a középiskolások 8 %-a, a szakiskolások 6,1 %-a és az egyetemi-főiskolai hallgatók 7 %-a magyar tannyelvű intézményben, illetve oktatásban részesült. Ez az arány egy évtized múlva a felére csökkent (6,8 %, 5,6 %, 5 %, 1,5 %, 4,2 %), ma pedig az utóbbi három kategóriában alig kimutatható, amit jól illusztrál az, hogy 1945-ben még 184 magyar tannyelvű (nagy részét felekezeti) középiskola működött Romániában, számuk 1955/56-ig 69-re csökkent, az 1979/80-as nagy összevonások után mindössze 12 önálló magyar tannyelvű középiskola maradt úgy, hogy közben a tantárgyak mind nagyobb hányadát kell románul tanulniuk a diákoknak.

A 9 magyar tannyelvű felsőoktatási intézményből mára csak a két teológia maradt meg, a többit mind elrománosították, akárcsak a szakmunkásképzőket.

Alapvető követelménynek tartom az önálló magyar tannyelvű iskolarendszer reorganizálását az óvodáktól a Bolyai Tudományegyetemig, oly mértékben, ahogy azt a magyarság és a magyar diákság számaránya indokolja. Ezzel egyidejűleg biztosítandó a magyarok román nyelvi képzése és a nemzetiséglakta vidékeken, településeken a románok magyar vagy német nyelvi képzése. (Szlovéniában vagy Finnországban ott, ahol arányuk a 10 %-ot eléri vagy meghaladja, a többség is köteles a kisebbség nyelvét tanulni.) Tanár- és hallgatócserékkel, átirányítással és az oktatási, illetve kollégiumi intézményrendszer bővítésével (pártépületek, laktanyák átvételével), cserékkel, a tanári pályát elhagyók visszahívásával s - ha szükséges - magyarországi tanárok átmeneti alkalmazásával el kellene érni, hogy lehetőleg 1990 szeptemberében az önálló magyar tannyelvű iskolarendszer legalább az 1955/56-os állapotnak, majd fokozatosan, a jelenlegi arányoknak megfelelően teremtdjék újra. Ez ma közel 1 200 magyar óvodát, 1 500 magyar tannyelvű általános iskolát (250-300 ezer diákot és 12-13 ezer tanárt, tanítót), 130-150 magyar líceumot /50-60 ezer diákot és 3-4 ezer tanárt), 100-120 magyar szakiskolát (25-30 ezer diákot és 1 500 - 1 700 tanárt, mestert) 10-12 magyar felsőoktatási intézményt (20-25 ezer hallgatót), 4-5 ezer oktatót jelent.

Tekintettel az erőszakos elrománosításra, az iskolarendszer elmara-dottságára, rossz ellátottságára a magyar iskolarendszer reorganizálása, átvétele vagy alapítása szinte megoldhatatlan feladat elé állítja a megosztott, szervezetlen, szétszórt és megfélemlített, olykor még ma is rettegésben élő erdélyi és romániai magyarságot. Az újjáalakuláshoz egyrészt hazai, másrészt nemzetközi segítség kell, de nemcsak a magyar, hanem a német, sőt a román intézményrendszernek is. Hasonló a helyzet a Kárpátalján, valamivel kedvezőbb, de korántsem megfelelő a magyarok tanulási lehetősége Csehszlovákiában és Jugoszláviában.

Véleményem szerint mindaddig nem köthető államközi szerződés, együttműködési megállapodás, amíg a magyar kisebbség elemi emberi jogainak gya-
korlásához és intézményrendszerének újjáéledéséhez a Magyar Köztársaság
garanciákat és biztosítékot nem kap szomszédaitól. Ezt - ha szükséges -
minden létező nemzetközi szervezetben és fórumon is képviselnünk, követel-
nünk kell.

Amennyiben a garanciákat megkapjuk, s megindulhat az újjáépítés; a támo-
gatás és segítségnyújtás formáit, módjait az oktatás-iskolaügy területén
közösén kellene kialakítanunk. Ehhez várjuk az érdekeltek; a támogatók és
támogatást igénylők ötleteit, javaslatait, szándéknyilatkozatát és kö-
telességvállalását.

Vázlatos elgondolásunkat az alábbiakban közöljük:

I. Romániai és más szomszéd országbeli diákok magyarországi egyetemi
képzése, részképzése - és viszont

Ez főleg a két ország oktatási-kulturális együttműködési megállapodá-
sában rögzítendő és támogatandó feladat. De ez ne zárja ki azt, hogy
a partnerintézmények, testvérvárosok, alapítványok, egyetemek stb. is
adhassanak ösztöndíjat külföldi hallgatóknak.

Az államközi együttműködésben egyrészt a kölcsönös hallgatócsere, más-
részt - tekintettel az ott élő magyarság nagyságrendileg nagyobb szá-
mára - a fejlődő országok itt tanuló diákjainak támogatásához hasonló
megoldás alkalmazása jöhetne szóba.

Kölcsönösen biztosítani kell az Európában szokásos önköltséges képzés
lehetőségeit is.

Speciális feladat az idemenekült romániai magyar fiatalok itteni
továbbtanulása, amelyet egyetemeink tanfolyami előképzéssel, felvételi
előkészítéssel, illetve a Nemzetközi Előkészítő Intézet tíz vagy több
szabad hely és külön felvételi előkészítő tanfolyam tartásával segíthet
elő.

Célszerű lenne az, ha a magyarországi részképzés irányába terelnék
őket, ezzel is ösztönözve hazatérésüket.

II. A romániai, csehszlovákiai, kárpátaljai, jugoszláviai magyar értel-
miség anyanyelvi továbbképzésének támogatása

Legfontosabb az újjászervezendő magyar tannyelvű oktatási intézmé-
nyek tanári karának rekrutációja és szakmai ismereteinek anyanyelven
törtéző korszerűsítése. Tekintettel az idő rövidségére, ezt egyrészt
Magyarországon a nyári időszakban szervezendő 2-4 hetes nyári egyete-
meken, másrészt az illető országokban magyarországi szakemberek rész-
vételével - vezetésével tartandó intenzív továbbképző tanfolyamokon
látom megoldhatónak.

A tanfolyamokat a hazai felsőoktatási intézményekben és kollégiumaik-
ban tarthatnánk, a résztvevőket a szomszéd országbeli magyar szerve-
zetek, közösségek, egyházak ajánlásával fogadnánk.

A rekrutáció a tanári végzettségű, pályán lévő és pályát elhagyott magyarul tanító és a pedagógusi hivatást vállalók köréből történék. Ide sorolnám még a leendő magyar közművelődési intézményekben (rádió, tv, sajtó, kiadó stb.) foglalkoztatandó szakemberek továbbképzését is.

Különleges figyelmet kell fordítani a magyar anyanyelvű felsőoktatási intézményekre.

Számolnunk kell azzal, hogy az 1990/91-es újrainduláskor egyes területeken és (közép- és felsőfokú) intézményekben tanárhiány lesz, ezért az igények és fogadókészség ismeretében javasolom, hogy átmeneti időre vendégoktatóként, arra vállalkozó hazai oktatókat küldjünk ki, s részükre a nyáron román (szlovák) intenzív nyelvtanfolyamokat szervezzünk itt, vagy odaát.

A nyári egyetemeket és tanfolyamokat mozgalommá kellene tenni - természetesen anyagilag támogatva őket. Egy-egy szakjellegű tanfolyam tanfolyam rendezésére (pl: magyar-történelem vagy matematika-fizika, biológia-földrajz stb.) olyanok vállalkozzanak, ahol ahhoz megfelelő személyi és tárgyi feltételek s kellő fogadókészség van. Ezekhez - úgy vélem - széleskörű társadalmi támogatást tudnának megnyerni a szervezők. Szükség is lenne erre, hiszen több ezer (8-10-15?) főre tehető az érdekeltek száma.

A szakértelmiség (orvosok, agronómusok, mérnökök stb.) magyar és idegennyelvi szakmai továbbképzése a hazai partnerszervezetek és intézmények közreműködésével és szervezésében történhet.

III. A magyar nemzetiségű tanulók, (főként akik nem magyar iskolákba jártak, de magyar anyanyelvű iskolákban folytatnák tanulmányaikat) anyanyelvi képzését szintén intenzív nyári tanfolyamokon, táborokban (2-4 hetes) látom megoldhatónak, jól felkészült, kitűnő pedagógusok közreműködésével. Ez történhetne a hazai középiskolákban (testvériskola-mozgalom), úttörő- és volt KISZ-táborokban, illetve odaát szervezett tanfolyamokon, táborokban - szintén számítva a széleskörű társadalmi támogatásra. Társadalmi mozgalom bontakozott ki pl. a nélkülözhető romániai gyerekek egy-két hetes üdültetésére, több ezer magyar család jelentkezett, de sok híve van az egykori "cseregyerek" szisztéma felújításának is.

IV. Ösztöndíjasok: Szomszédos országbeli (magyar és nem magyar) szakemberek magyarországi továbbképzését, tudományos kutatását szolgálná.

V. Az újjászervezendő magyar oktatási intézmények tárgyi-technikai feltételei megteremtésének segítése

1. Iskolai könyvtárak: Hazai és szomszéd országbeli pedagógusok bevonásával össze kellene állítani egy-egy (általános, közép, szak)

- iskolai kézikönyvtár - minimális - könyvanyagát s ezt lehetőleg minden szomszéd országbeli magyar tannyelvű iskola számára - egyszeri ajándékként - biztosítani kellene.
2. Az újjászervezendő oktatási intézményeket, különösen a magyar tannyelvű felsőoktatási intézményeket, a szakmai szükségletek és a lehetőségek szerint főleg a testvérintézményeiken keresztül kellene minél korszerűbb eszközökhöz, felszereléshez (újság, tv, számítógép, magnetofon) segítenünk.
3. A magyar tannyelvű iskolák könyvellátásában közre kellene működnünk, segítve - ahol és ahogy lehet - az önálló magyar tankönyvkiadás kialakítását is.

A magyarul területeken remélhetőleg a magyar ugyanolyan hivatalos nyelv lesz a közigazgatásban, a köztisztviselőkben, a munkahelyeken stb., mint a többség nyelve. Ezt magyar részről minden államközi megállapodásban szorgalmazni kell, s szóvá tenni az e téren adódó problémákat.

A szomszéd országbeli magyarság nemzeti megmaradását, támogatását és védelmét a pártpolitikai harcok fölé kell emelni.

Ezért javaslom, hogy - a szomszéd országbeliek szándékainak és igényeinek ismeretében - az e téren eddig legnagyobb erkölcsi elismeréssel működő független BETHLEN GÁBOR ALAPÍTVÁNY szellemi védnökségével a "Segíts magadon..." mozgalom keretében a Művelődési Minisztérium, az MTA, az MT Nemzetiségi Titkársága, a BM Menekültügyi Titkársága, a Külügyminisztérium, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, az érdekelt egyházak, az érdekelt pártok és szervezetek, intézetek, egyesületek (Erdélyi Szövetség, Vöröskereszt.), alapítványok (Transylvánia, Soros, Kemény Zsigmond stb.) képviselőinek bevonásával a konkrét támogatás formáit, a munkamegosztást, a vállalatokat, a forrásokat és a cselekvés összehangolását beszéljük meg, s ha kell, megállapodásban is rögzítsük.

Bakos István
(Művelődési Minisztérium)

A HUNGAROLÓGIAI TANÁCS 1990-es MUNKATERVE

1. A hungarológiai tevékenységet végző intézmények 1990-es feladatainak áttekintése, különös tekintettel az együttműködési lehetőségek feltárására.

Az előkészítésért felelős: Giay Béla, Juhász Gyula, Jankovics József,
Randé Jenő, Rottler Ferenc

2. A hungarológiai információs rendszer kiépítésének lehetőségei; hungarológiai dokumentáció, mint a szolgáltatások új típusa.

Az előkészítésért felelős: Juhász Gyula

3. A hungarológiai kiadványok /folyóiratok, tankönyvek, nyelvkönyvek, egyéb kiadványok/ helyzete. Javaslat a kiadványok sajátos profiljának megteremtésére, az intézmények közötti munkamegosztásra.

Az előkészítésért felelős: Giay Béla, Jankovics József, Pomogáts
Béla

4. Vita a magyar kulturális intézetek és könyvtáraik feladatrendszeréről, a hungarológia ezen belüli helyéről.

Az előkészítésért felelős: Drexler Gábor, Juhász Gyula

5. A magyar lektorok és vendégtanárok 1989-es tevékenységéről készült jelentés megvitatása, az 1990-es lektori, vendégtanári pályázatok véleményezése.

Az előkészítésért felelős: Giay Béla

6. Tájékoztatás a Stuttgartban és Bukarestben megnyíló magyar intézetek helyzetéről és feladatairól.

Az előkészítésért felelős: Drexler Gábor

7. Részvétel a hungarológiai központok párizsi tanácskozásának előkészítésében.

Az előkészítésért felelős: Drexler Gábor, Kádár Lehel

8. Szakértői csoport felállítása a külföldre irányuló kulturális propaganda, ezen belül a hungarológia részletes stratégiájának kidolgozására.

Az előkészítésért felelős: Giay Béla, Lajos Tamás

9. Vita a hungarológiai nyári egyetemek típusairól és szakmai programjáról.

Az előkészítésért felelős: Kádár Lehel

10. Részvétel az 1990-es lektori konferencia előkészítésében.

Az előkészítésért felelős: Giay Béla

11. A hungarológiával foglalkozó hazai és külföldi intézmények szakemberellátottsága, az utánpótlás nevelés lehetőségei.

Az előkészítésért felelős: Benkő Lóránd, Giay Béla

12. Tájékoztató a magyarságkép-kutatások helyzetéről és eddigi eredményeiről.

Az előkészítésért felelős: Juhász Gyula, Kádár Lehel, Láng István

13. A külföldi magyar szakos hallgatók részképzésének és oktatóik magyarországi továbbképzésének tapasztalatai.

Az előkészítésért felelős: Drexler Gábor, Kádár Lehel

14. A hazánkban tanuló magyar és idegen nemzetiségű külföldi ösztöndíjasok hungarológiai képzésének lehetőségei.

Az előkészítésért felelős: Drexler Gábor, Giay Béla, Kádár Lehel

Budapest, 1990. február 15.

Dr.Kissné Papp Margit sk.

A MAGYARSÁGKUTATÓ INTÉZET 1990-es MUNKATERVE

A Magyarságkutató Intézetben az 1986-1990-es munkatervének megfelelően egyéni és team-munkák folynak. Az egyéni munkák folyamatosak. Joó Rudolf a nemzetiségi kérdés elméleti aspektusaival, Kiss Gy. Csaba a nemzet-tudat és a kelet-európai népek összehasonlító irodalomtörténetével, Bojtár B. Endre a délszláv gondolat történeti aspektusaival, Bán András és Molnár Imre a szlovákiai magyarság történetével és jelenével, Egyedi Sándor, Barabás Béla és R. Süle Andrea az erdélyi magyarsággal, Balla Gyula a kárpátaljai magyarsággal, Arday Lajos a jugoszláviai, Éger György a burgerlandi magyarsággal foglalkozik. Fejős Zoltán kutatási területe az amerikai magyarság, Tóth Pál Péteré - többek között - a nyugat-európai magyarság. Sebők László témája a kisebbségi magyarság demográfiai helyzetének összehasonlító vizsgálata. Az egyéni kutatások részeredményeit folyamatosan közöljük Évkönyvünkben, illetve más hazai lapokban. 1990-ben két nagyobb munka elkészülése várható: Fejős Zoltáné a chicagói magyarságról és Süle Andreaé az erdélyi magyarság 1945 utáni gazdasági és társadalmi helyzetéről.

A team-munkák közül három emelkedik ki. 1987 óta folyik a horvátországi magyarságra vonatkozó - alapvetően szociológiai jellegű - jelenkutatás. Ennek célja a horvátországi magyarság gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyainak (beleértve identitástudatát és nyelvvállapotát is) a feltárása. Partnerintézetünk a zágrábi Migrációs és Nemzetiségkutató Intézet. A munka eredménye vagy egy közös kiadvány vagy a magyar résztvevők által összeállítandó tanulmánykötet lesz. Koordinátor: Arday Lajos.

1989-ben indult és 1991-ben fejeződik be "A jugoszláviai magyarság művelődéstörténete a két világháború között" c. kutatás. Partnerintézetünk az újvidéki Hungarológiai Intézet. A két intézet közel tucatnyi munkatársa 1991 végén közös szervezésű konferencián, számol be

eredményeiről. A tanulmányokat külön kötetben megjelentetjük. Koordinátor: Romsics Ignác.

1989-es előkészítés után 1990-ben indul az ún. Losonc-kutatás. Ennek célja egy vegyes lakosságú szlovákiai kisváros 20. századi művelődéstörténetének a feltárása. A kutatás várható időtartama: 2-3 év. Partnerintézet a Matica' Slovenska Külföldi Szlovákokkal Foglalkozó Főosztálya (Pozsony). Koordinátor: Kiss Gy. Csaba.

Az 1990-92-es francia-magyar közös kutatásban három munkatársunk vesz részt. Ennek tárgya - többek között - a francia-magyar bilaterális kapcsolatok a 20. században.

Bontakozóban van együttműködésünk az ungvári Hungarológiai Központtal, sőt a bukaresti ún. Iorga Intézettel is. Az együttműködés konkrét tartalommal való megtöltése az 1990-es év feladata.

Budapest, 1990. február 9.

A NEMZETKÖZI HUNGAROLÓGIAI KÖZPONT SZAKMAI MUNKATERVE

1990

I. Tanácskozások, konferenciák

1. Felkészítő tanfolyam az újonnan kiutazó vendégoktatók számára
Határidő: 1990. június 30.
2. Éves munkaértekezlet a magyar lektorok és vendégtanárok számára
Időpont: 1990. augusztus 24.
3. Hungarológiai szimpozion (a Hungarológus Oktatók Nemzetközi Társaságával közös szervezésben)
Időpont: 1990. október 17-18.
4. Részvétel a FIPLV kongresszus szervezésében
Határidő: folyamatos
5. Egyéb szakmai tanácskozásokon és konferenciákon való részvétel
Határidő: folyamatos

II. Szakmai-módszertani feladatok

1. Hungarológiai tankönyvprogram kidolgozása
Határidő: 1990. május 31.
2. Hungarológiai nyári egyetem tervezetének elkészítése
Határidő: 1990. február 15.
3. Felkészítő tanfolyam tematikájának kidolgozása
Határidő: 1990. április 1.
4. Kutatási terv összeállítása /1990-1995/
Határidő: 1990. február 15.
5. Kiadási terv összeállítása
Határidő: 1990. január 30.

III. Kiadási feladatok

1. Hungarológiai Ismerettár sorozat
 - A magyar mint idegen nyelv diszciplináris kérdései
 - Tanulmányok a magyarságtudomány köréből
 - A kárpát-medencei kétnyelvűségi konferencia anyaga
 - Az -I. Nemzetközi Hungarológia-Oktatási Konferencia anyaga
 - A hungarológia-oktatás külföldi egyetemi rendszerváltozatai

Határidő: folyamatos

2. Magyar nyelvi lexikai minimum

Határidő: 1990. április 30.

3. A Hungarológia Oktatás 4., 5-6., 7-8. szám

Határidő: folyamatos

4. Magyar Magazin (próbaszám)

Határidő: 1990. augusztus 1.

5. Hungarológiai Hírlevél (évi négy szám)

Határidő: folyamatos

IV. Kutatási feladatok (1990-ben megkezdődő kutatások)

1. Tankönyvprogram-előkészítő kutatás

Határidő: folyamatos

2. A külföldi magyar oktatóhelyek története

Határidő: folyamatos

3. Hibaelemzés (külföldiek magyarnyelv-használatának tipushibái)

Határidő: folyamatos

4. Pedagógiai grammatika

Határidő: folyamatos

5. Frazeológiai szótár

Határidő: folyamatos

V. Audiovizuális oktatási segédanyagok készítése

1. Videoanyagok

- a) magyar nemzeti intézmények (sorozat; 15-20 perces videoösszeállítá-
sok)
- b) irodalmi arcképek, irodalmi emlékhelyek (sorozat)
- c) video-szöveggyűjtemény (sorozat)
- d) országismereti anyagok készítése (sorozat)
- e) külföldi oktatóhelyek (videodokumentációs sorozat)

Határidő: folyamatos

2. Hanganyagok

- a) szituációs gyakorlatok
- b) beszédfejlesztési gyakorlatok
- c) énekelt versek

Határidő: folyamatos

3. Írásos anyagok

- a) nyelvtani feladatgyűjtemény
- b) tanfolyami nyelvkönyv anyagának összeállítása

Határidő: folyamatos

Giay Béla sk.
igazgató

A HUNGAROLÓGUS OKTATÓK NEMZETKÖZI TÁRSASÁGÁNAK 1990.évi

MUNKATERVE

I. Fő célkitűzések:

1. A társaság hazai és külföldi megismertetése;
2. A szakmai tevékenység megkezdése;
3. A taglétszám emelése.

II. Szakmai feladatok

1. A hungarológiai tankönyvprogram véleményezése
Határidő: 1990.május 15. Felelős: főtítkár
2. A hungarológiai nyári egyetem szakmai programjának megvitatása
Határidő: 1990.április 1. Felelős: főtítkár
3. Részvétel a külföldre utazó új vendégoktatók szakmai felkészítésében
Határidő: 1990.június 30. Felelős: szervezőtitkár
4. Részvétel a hungarológus vendégoktatók évi munka-értekezletén
Időpont: 1990.augusztus 27. Felelős: szervezőtitkár
5. Hungarológiai szimpozion
 - a) A magyar mint környezetnyelv terminológiai és oktatási kérdései
 - b) A magyar irodalom tanításának módszertani lehetőségei a külföldi egyetemeken, különös tekintettel a nemzetiségi magyar tanszékekreIdőpont: 1990.október 18-19. Felelős: elnök és főtítkár
6. A "Hungarológiai Hírlevél" megjelentetése évi 4 alkalommal
Határidő: folyamatos Felelős: szervezőtitkár
7. Részvétel a FIPLV kongresszus előkészítésében
Határidő: folyamatos Felelős: főtítkár

III. Választmányi ülések:

1. 1990. február 8.
2. 1990. október 18.

Gay Béla sk.
főtítkár

Fábián Pál sk.
elnök

Beszámolók

MAGYAR - AMERIKAI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ

1990. január 9-11 között került sor a Művelődési Minisztérium szervezésében Budapesten az "Együttműködés a magyar és az amerikai magyar tudósok, valamint tudományos társaságok között, különös tekintettel az Amerikai Egyesült Államokban élő magyar tudósok részvételére a magyar felsőoktatásban" című konferenciára.

A tanácskozás a külföldön élő magyar értelmiségnek a hazai tudományos életbe, mindenekelőtt az egyetemeken folyó képzésbe való intenzívebb bekapcsolódását kívánta elősegíteni.

A konferencián, amely Glatz Ferenc művelődési miniszternek "Az új magyar kulturális politika alapkérdései" című előadásával kezdődött meg, az alábbi főbb kérdéseket vitatták meg az Amerikai Egyesült Államok egyetemein dolgozó magyar származású oktatók és kutatók, a magyar felsőoktatási és tudományos intézetek, valamint a Művelődési Minisztérium vezetői és munkatársai:

- Vendégprofesszori programok - a külföldön élő magyar tudósok bekapcsolódása a magyar felsőoktatásba;
- A 90-es évek első felére tervezett magyar nemzetközi találkozók;
- A magyar-amerikai testvéregyetemi és intézetközi kapcsolatok fejlesztésének lehetőségei;
- Magyar egyetemi oktatók külföldi kutatóéve;
- Az Egyesült Államokban élő magyar tudósok részvétele a magyar iskolai és egyetemi tankönyvek felülvizsgálatában, illetve korszerűsítésében;
- Külföldi posztgraduális ösztöndíjak és részképzés.

A konferencia résztvevői a megtárgyalt témákban "Ajánlásokat" fogadtak el.

A J Á N L Á S O K

- 1/a A vendégprofesszori programok - a külföldön élő magyar tudósok bekapcsolódása a magyar felsőoktatásba, magyar vendégoktatók meghívása amerikai egyetemekre;
- 1/b Magyar egyetemi oktatók külföldi kutatóéve (sabbatical), kutatók cseréje;
- 1/c Külföldi posztgraduális ösztöndíjak és részképzés.

ad 1/a A Múvelődési Minisztérium - az intézményi autonómia megsértése nélkül, - az egyetemek bevonásával - koncepciót dolgoz ki a vendégprofesszori rendszerről, amely tartalmazza a két- és többoldalú információáramlás módozatait; a külföldi tudósok bevonásának feltételeit és módját a hazai oktatásba, továbbképzésbe és kutatásba, hazai fiatal szakembereink külföldi továbbképzését főként Ph.D. szerzése céljából; a határozatlan időre külföldön munkát vállalt magyar tudósok hazahívásának feltételei.

Az ittlévló amerikai magyar tudósok feljárnlják, és kollégáiknak is javasolják, hogy hazai tartózkodásuk esetén - ösztöndíj és egyéb célból és okból - vállalják rövid kurzusok, előadások, speciál kollégiumok megtartását magyar egyetemeken. Az érdekelt magyar felsőoktatási intézmények elemezzék és összegezzék nemzetközi kapcsolataikat és mérják fel, hogy az oktatás-kutatás minőségének javítása céljából milyen szakterületen van szükség külföldi tudósokra a hazai graduális és posztgraduális képzésben. Előnyben kell részesíteni a rövid időtartamú, külföldi tudósok által vezetett kurzusokat.

A vendégprofesszori rendszerben nem mellőzhető jelentőségű az intézmények, intézetek, tanszékek közvetlen kapcsolata, amelynek révén az amerikai tudósok bekapcsolódhatnak a magyar intézmények életébe.

A Soros-alapítvány a Múvelődési Minisztérium és a magyar felsőoktatási intézmények rendelkezésére bocsátja magyarországi kapcsolatteremtésre nyitott amerikai egyetemek jegyzékét.

Az együttműködés nagyhatású, korszerű formája a közös projektek kidolgozása. A Magyar Tudományos Akadémia 92 "workshop-szerű" kutatási program kidolgozását tervezi, amelybe hazai intézményeken kívül külföldi - elsősorban nyugat-európai és amerikai tudósok, tanárok, teamek, szervezetek és intézmények részvételére is számítanak. (részletesebben lásd 1-3.sz. melléklet)

1/b A tanácskozás kifejezetten ajánlja a Múvelődési Minisztériumnak, hogy vezesse be Magyarországon az egyetemeken a sabbatical évet azon vezető oktatók számára, akik nemzetközileg elismert tudományos tevékenységet folytatnak. A Múvelődési Minisztériumnak - a kormány illetékeseinek segítségével - meg kell teremtenie a kutatóév intézménye bevezetőségének feltételeit.

1/c Az egyetemi részképzés és posztgraduális képzés terén a Budapesti Műszaki Egyetem eredményeinek figyelembevételével ajánlatos az ország többi egyetemén és a Műszaki Egyetemen is a továbbképzést megszervezni. A hallgatói részképzés - az európai egyetemeken elsősorban - azért is továbbfejleszthető, hogy a nyugat-európai és hazai oktatási struktúra közeledjék egymáshoz és diplomáink nemzetközi elismerését biztosítsuk. Célyszerű felhasználni az idegennyelvű képzések valutabevételének egy részét erre a célra, de központi forrásokra is szükség van.

A külföldön történő posztgraduális képzés az ország fejlesztésének alapvető érdeke. Igénybe kell venni a külföldről eddig is felajánlott ösztöndíjakat, emellett azonban a hazai ösztöndíjak volumenét jelentősen meg kell emelni. Az ösztöndíjak odaítélését a személyes feltételek gondos feltárásával megalapozottabbá kell tenni, és be kell vezetni a visszatért ösztöndíjasok utógondozását.

Az ülés felkéri a Művelődési Minisztériumot, hogy az ösztöndíj-rendszert az egyéb hazai ösztöndíjakkal szimbiózisban dolgozza át. Felkéri a külföldi magyar szervezeteket - elsősorban a Magyar Mérnökök és Építészek Világszövetségét - hogy segítsék ezt az akciót kimagasló színvonalú tudományos és műszaki iskolák kiválogatásával és külföldi ösztöndíjak szervezésével.

2. A magyar-amerikai testvéregyetemi és intézetközi kapcsolatok fejlesztésének lehetőségei.

Eddig a magyar-amerikai felsőoktatási és tudományos kapcsolatok elsődlegesen az IREX és FULBRIGHT ösztöndíjak, illetőleg a MTA NSF kutatási projektek révén valósultak meg. Az ösztöndíjak kihasználtsága a magyar fél részéről 100 %-os, az USA részéről viszont csak 50 %-os volt. Az ösztöndíjak elosztási rendjének korszerűsítése érdekében elvi megállapodás született arra vonatkozólag, hogy 1991-től kezdődően közös magyar-amerikai FULBRIGHT Bizottság dönt az ösztöndíjak adományozásáról. 1990. október 1-től további lehetőségek nyílnak a projekt-rendszerű együttműködésre, a múlt évben aláírt műszaki együttműködési egyezmény keretében.

A magyar kultúra és tudomány megismertetése érdekében rendkívül fontos lenne magyar kulturális intézet létesítése New Yorkban. Ennek legfőbb akadályai a szükséges anyagi fedezet hiánya. Ameddig a magyar kulturális intézet New Yorkban nem jött létre, addig is legyen magyar kulturális megbízott az ezirányú tevékenység összefogására. Egyidejűleg nagyon fontos az amerikai egyetemeken működő hungarológiai oktató és kutatóhelyek számának és szerepének további növelése, közöttük információcsere kialakítása (részletes javaslat lásd: 4.sz.melléklet).

A nemzetközi együttműködésben a továbbiakban a jelenleginél nagyobb szerepet kell kapniuk a nem kormányközi kapcsolatoknak, a szerveződő civil társadalom tudományos társaságai nemzetközi tevékenysége révén. Másfelől a felsőoktatási kapcsolatok kiszélesítésének és intézményszerűsítésének jó eszköze lehet a két ország rektor-konferenciái közötti kapcsolatfelvétel. E gondolattól vezéreltetve, az első lépések megtétele céljából a Budapesti Műszaki egyetem rektora magyarországi látogatásra hívja meg az amerikai Rektori konferencia elnökét és titkárát. Az egyetemközi együttműködés továbbfejlesztésének egyik fontos formája az egyetemi hallgatók küldése és fogadása egy-két szemeszteres képzésre, a külföldön folytatott tanulmányoknak az anyaegyetem általi teljes elismerése mellett. Az egyetemközi együttműködés egy további

kívánatos formája, hogy az amerikai egyetemek építsék be a magyar egyetemeiket, és különösképpen azok angol nyelven tartott kurzusait saját "Semester abroad" "Year abroad" Amerikán kívüli nyári, rövid kurzus jellegű programjaikba. Ez az együttműködési forma az egyéni tudományos fejlődés mellett távlatilag elősegítheti a résztudományok, majd az egyetemi diplomák, a továbbképzés révén pedig a tudományos fokozatok kölcsönös elismerését. E tevékenység hatékonyabbá tételének előfeltétele, hogy a magyar felsőoktatási intézmények az ediginél nagyobb mértékben kapcsolódhassanak be közvetlenül a nemzetközi felsőoktatási információs rendszerekbe, melyek révén gyors és pontos ismereteket szerezhetnek a vezető egyetemek oktatási rendszeréről és tudományos kutatási eredményeiről, illetőleg információt szolgáltatnak magyar egyetemek képzési és kutatási potenciáljáról.

Az egyetemközi együttműködés, a demokratikus intézményrendszer kiépítése, a demokrácia oktatása, a hungarológia és a történettudomány területén folytatott kutatómunka pénzügyi fedezetének előteremtése érdekében a kormány szinten jóváhagyott programok mellett elengedhetetlen alapítványok létrehozása, illetőleg a már meglévő alapítványok támogatása. Fontos lenne, hogy amerikai tudósok egyrészt tudományos kutatóhelyek feltárásával, másrészt pénzügyi adományokkal segítsék a SZÉCHÉNYI Alapítványt, valamint a későbbiekben létesítendő, nemzetközileg elismert magyar alapítványokat.

3. Díjak alapítása a legkiemelkedőbb magyar társadalomtudományi, valamint természet- és műszaki- tudományos publikációk évenkénti elismerésére.

3/a A konferencia javasolta pályadíjak létesítését a legkiválóbb történelmi munkák díjazására. A pályadíjak szétosztását egy független kuratórium végzi, melyben helyet foglalnak a Magyar Történelmi Társulat, a Hajnal István kör, a környező országokbeli magyar történészek, és az American Association for the Study of Hungarian History (AASHH) képviselői. Jutalomra pályázhat minden olyan történetíró, akinek műve a magyar történelemmel foglalkozik és amely mű akár magyarul, akár angolul íródott. Szándékunkban áll évenként több művet megjutalmazni, és pedig a következő kategóriákban:

- 1) könyvterjedelmű írás egy idősebb, nevesebb történész tollából,
- 2) könyvterjedelmű mű egy fiatalab, pályakezdő történész tollából,
- 3) rövid lélegzetű tanulmány.

Az Atlantic Research and Publications Inc. és a Magyar Történelmi Társaságok vállalják a megjutalmazott művek lefordítását magyarra, angolra, illetőleg angolról magyarra, valamint azok megjelentetését, esetleg más könyvkiadók bevonásával és remélhetőleg a SOROS alapítvány támogatásával.

A jutalomdíjat dollárban és forintban állapítjuk meg a fent felsorolt társaságok anyagi hozzájárulásával. ez az összeg lehet akár igen

szerény mértékű is, de átadása ünnepélyes körülmények között történik. A pályázat meghirdetéséről, propagálásáról magunk gondoskodunk. Felhívjuk a meghesztelésen részt vett más társaságokat, hogy szakmájukon belül dolgozzák ki hasonló pályadíjak adományozásának módozatait.

- 3/b A Magyar Mérnökök és Építésszek Világszövetsége és az Amerikai Magyar Mérnök Egyesület, valamint a Magyar Építőművészek Szövetsége és az Építész Kamara díjat alapít a külföldön élő és működő magyar építésszek kiemelkedő alkotásainak elismerésére.

A kétévente kiadásra kerülő díszoklevél és aranyérem odaítélésére a három alapító szervezet öttagú kuratóriumot hoz létre, amelynek elnöke a Magyar Építészkamara elnöke, tagjait felkérés alapján a három szervezet delegálja.

4. Az Egyesült Államokban élő magyar tudósok részvétele a magyar iskolai és egyetemi tankönyvek felülvizsgálatában, illetve korszerűsítésében.

Az Amerikából jött magyar delegáció elhatározta, hogy segítséget nyújt a magyarországi alternatív tankönyvek és tananyagok kidolgozásában, elsősorban azokon a területeken, melyeken a torzítások a legnagyobbak voltak. Felajánlották segítségüket a reális magyarság-kép kialakításában.

5. A Tanácskozás állást foglalt a környezetvédelem kiemelt kezelése mellett s mind legfontosabb teendőket az alábbi 12 pont haladéktalan foganatosítását tanácsolta.

- a) legyen Magyarország a világ első országa, amelynek iskoláiban kötelező tantárggyá teszi a környezetvédelmet, s azon belül az energia-takarékosságot és az anyagok újrafelhasználását tanítják,
- b) 1990. április 22-én az egész világon megtartott "Föld napján" az iskolák szervezzenek faültető kirándulásokat azzal a céllal, hogy idővel minden diák minden évben legalább egy facsemetével gazdagítsa országunk faállományát,
- c) évente egyszer ellenőrizzenek minden buszt, személy- és tehergépkocsit s az erősen szennyező járműveket tiltsák ki Nagy-Budapest és más városok területéről. A kétütemű gépkocsik importját szüntessék be s kezdjék meg a mezőgazdasági alkohollal üzemeltetett járművek használatát. Az ólommentes benzin olcsóbb (ne drágább!) legyen, mint az ólmot tartalmazó,
- d) a vállalatok hozzák nyilvánosságra az általuk kibocsátott szennyező anyagok fajtaíát és évi mennyiségeit,

- e) mivel Magyarország háromszor annyi energiát használ, mint a hasonló fejlettségű nyugati államok, nem új erőművekre, hanem energiatakarékosságra van szükség, ezért az új erőművekre és egyéb elavult nagyberuházásokra szánt összegeket fordítsák energia-takarékosságra,
- f) az Egyesült Államok által feljánlott Középeurópai Környezetvédelmi Intézettől (a Bush-Intézettől) kérjünk részletes energia-takarékossági útmutatót mind az ipari, mind a magán-háztartásokban elérhető megtakarításokat illetően.
- g) a világítás költsége egy ötödére csökkenthető a Tungstram Globolux körtéivel. E körték egységára 800.- Ft. Azoknak, akik ilyen körtét beszerelnek, legyen a körte ára levonható a villanyszámlából,
- h) az új magyar kormány egyértelműen és végérvényesen jelentse ki, hogy a csehszlovák határt képező 30 kilométeres Duna-szakaszt eredeti állapotában visszaállítja,
- i) a csehszlovák és osztrák kormányokkal együttműködve kezdeményezzük a Bécs-Budapest-i Duna-szakasznak nemzetközileg védett és ellenőrzött természetvédelmi parkká való nyilvánítását, s a szűkített Dunakiliti-i tározót adjuk vissza a természetnek,
- j) indítsunk nemzetközi gyűjtést a Bős-Nagymarosi vízlépcső leállítási költségeinek előteremtésére. A magyar kormány forduljon a Világbankhoz olyan összegű tartozáscsökkentésért, amely megfelel a leállítás költségeinek,
- k) részesüljenek adókedvezményben az olyan vállalatok, melyek újrafelhasznált nyersanyagokkal dolgoznak. Ugyanakkor bizonyos iparágak, mint például a könyv- és újságkiadók, fizessenek többletadót, ha nem újrafelhasznált nyersanyagokkal dolgoznak. Kezdjék meg a radioaktív hulladék újrafelhasználását, a radioaktív hulladéktemetőket számolják fel,
- l) a városi szemet elszállítása csak azok számára legyen ingyenes, akik az állam által biztosított színes tartályokba szétválasztják azt. Az összekevert szemet elszállításáért tartályonkénti elszállítási díjat kell begyűjteni.

A Tanácskozás felhívja a figyelmet arra, hogy a fenti tizenkét pont címén a most legsürgősebb teendőkre összpontosít és a környezetvédelmi folyamatban később más tényezők (például a hírközlési környezet szennyezése és védelme, vegyi szennyezés, stb.) is hangsúlyt kaphatnak, ezért a környezetvédelmi szennyeződések folyamatosan figyelemmel kell kísérni

6. A Tanácskozás állást foglalt az emberi jogok oktatása és az Emberi Jogok Nyilatkozatának elfogadásáról történő megemlékezés kérdésében.

- a) az egész világon az elmúlt korszakok erőszakosságai szükségessé teszik, hogy az emberi jogok értékeit és fontosságát a magyar fiatalság korán magába szívja, így tanításuk az elemi iskola első osztályától legyen kötelező,
 - b) az Egyesült Nemzetek Közgyűlése az Emberi Jogok Nyilatkozatát 1948. december 10-én elfogadta. Ennek jelentőségéről minden iskolában, alsó és felső fokon, minden év december 10-én előadások formájában meg kell emlékezni,
7. A Tanácskozás állást foglalt egy Egyetemes Magyar Tudományos és Oktatási Együttműködési Bizottság létrehozása tárgyában.

Abból a célból, hogy szervezeten folytatódjék a magyar és az amerikai magyar tudósok közötti együttműködés, állandó szervezet létrehozására van szükség Egyetemes Magyar Tudományos és Oktatási Együttműködési Bizottság név alatt. Ennek ideiglenes tagjai a háromnapos konferencia delegáltjai és az azon résztvett megfigyelők. A Bizottság célja, hogy a január 11-én hozott elvi határozatokat végleges formába öntse.

Az Előkészítő bizottság elnöke: Dr. Pungor Ernő

titkára: Dr. Gordos Géza

tagjai: Györgyey Klára prof., Iván Völgyes prof és az elnök által kooptált annyi további tag, ahányra a munka során szükség lesz.

**Proposal for the establishment of an international
Centre for Advanced and Postgraduate Studies in Hungary**

Recognizing and responding to the growing need for spreading scientific results as well as the methods of one of the most creative fields, science, on a much wider scale than it used to be, the Hungarian Academy of Sciences initiates the establishment of a new international centre for workshops and postgraduate training. This new institution is called Centre for Advanced and Postgraduate Studies Hungary. It is intended to train postgraduates coming from various parts of the world. The professors and lecturers will also come from a great number of countries, thus ensuring a genuine international atmosphere and a multi-cultural approach. In the course of organization, professors from the following countries have already confirmed their willingness to take part in this enterprise: Austria, Belgium, Canada, Denmark, England, Federal Republic of Germany, Finland, France, German Democratic Republic, Israel, Italy, Japan, the Netherlands, Poland, Soviet Union, Sweden, Switzerland, United States, Yugoslavia.

Training organized by this Centre is to be based primarily on the infrastructure of the institutes of the Hungarian Academy of Sciences as well as on that of the best Hungarian university departments. Besides the existing infrastructural network, however, there is need for a Campus which would function as a hotel and as a conference, library and information service centre, providing also sporting facilities. Besides making the contacts of Hungarian and other scientists more intensive, this new institution might also serve as a germ of a future Central European international scientific Centre.

The Hungarian Academy of Sciences would like to invite co-founders that would invest into this enterprise, The Academy offers 50 % of the investments in the form of buildings, offices, laboratories etc. and expects the co-founders to invest an equivalent value of about 30 million US\$ to be used to develop the network and improve the facilities. In addition to this non-recurrent investment, funds would also be needed e.g. in the form of a foundation for offering scholarships on a competitive basis as well as for covering the honoraria, the travel and accommodation costs of professors invited from various parts of the world. For this purpose a total of 3.6 million US\$ would be needed for the initial year of 1990 (there are 60 workshops and courses planned with average attendance of 20 people/course, the total costs being on average 3000 US\$/person).

The Centre would be run by a small permanent staff as an independent, non-governmental, non-profit institution under the guidance of an international Board consisting of representatives of the sponsors. Its working language would be English.

For further information, please contact:

Professor Ivan J. Berend
President of the
Hungarian Academy of Sciences
or

Professor Arpad Csurgay
Deputy Secretary-General of the
Hungarian Academy of Sciences
or

Peter Tamasi
Managing Director
Hungarian Academy of Sciences

Postal address:

P.O. BOX 6

H-1361

Hungary

Telephone: 361/111-38-99

Telefax: 361/112-70-69

Példák az 1990-ben indítandó kurzusokból

SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES

1. The economics of services in West-East-South development
Co-ordinated by Éva Ehrlich
2. Comparative archeological studies with special reference to
Central and Eastern Europe
Co-ordinated by Sándor Bökönyi
3. Urbanization in East Central Europe
Co-ordinated by György Enyedi
4. Family, kinship, friendship, the role of small group interaction
Co-ordinated by László Cseh-Szombathy
5. Cultural history of Central Europe between 1867 and 1918
Co-ordinated by Péter Hanák
6. History of science since the ancient times: sciences in Greece and
Rome, Islam and Early Medieval Europe
Co-ordinated by Miklós Maróth
7. Changes of social structure in Central and East Europe in the 19th
century
Co-ordinated by Emil Niederhauser
8. Changes of social structure in Central Europe in the 20th century
Co-ordinated by Tamás Kolosi
9. Social changes in Hungary
Co-ordinated by Rudolf Andorka

INFORMATION, COMMUNICATIONS, COMPUTER AND CONTROL

10. Brain, signals and computers
Co-ordinated by Tamás Roska
11. Queues, codes and multiple-access
Co-ordinated by László Gyórfi
12. Design theory of databases
Co-ordinated by János Demetrovics
13. Database system
Co-ordinated by János Demetrovics

14. Beyond data crunching - new paradigms in managing information
Co-ordinated by Előd Knuth
15. Direct manipulations and object oriented systems
Co-ordinated by Előd Knuth
16. Future strategy of scientific information
Co-ordinated by György Rózsa

BIOLOGY

17. Neurotransmitter receptors: biochemical characterization,
localization and function
Co-ordinated by Anna Borsodi
18. Molecular aspects of immune mechanisms
Co-ordinated by János Gergely

ENVIRONMENT RESEARCH

19. New technologies for the environmental industry and secondary raw
material utilization
Co-ordinated by Márton Pécsi
20. Environmental impact statements: principles and implementation
Co-ordinated by Márton Pécsi
21. International post-graduate course on water and the environment
Co-ordinated by Gábor Kienitz
22. International post-graduate course on water and soil
Co-ordinated by Gábor Kienitz
23. International post-graduate course on spatial data collecting and
handling in water management
Co-ordinated by Gábor Kienitz
24. Atmospheric composition, climate and sustainable development
Co-ordinated by Ernő Mészáros
25. Population ecology: selected topics
Co-ordinated by Gábor Fekete

EARTH SCIENCES

26. Exploration seismology
Co-ordinated by Attila Mesko
27. Geothermics and geothermal energy
Co-ordinated by Attila Mesko

AGRICULTURAL AND SOIL SCIENCES

28. Environmentally sound plant protection
Co-ordinated by Zoltán Király
29. Soil aspects of intensive, "low input" and sustainable agriculture
Co-ordinated by György Várallyay
30. Biomass production, soil fertility and environment protection
Co-ordinated by György Várallyay
31. Maize breeding and seed production
Co-ordinated by Tamás Szundy
32. Wheat breeding
Co-ordinated by László Balla
33. Utilization of applied biology in wheat and maize breeding
Co-ordinated by József Sutka

2.sz. melléklet

1. Célszerű lenne a Londonban megrendezett Magyar Kultúra Napjai mintájára hasonló rendezvényt szervezni New Yorkban. Erre Edward Koch polgármester már hónapokkal ezelőtt ígéretet tett.
2. Létre kellene hozni egy havonta megjelenő kulturális bulletint, melyet a Konzulátus küld ki a megrendelőknek vagy pedig az egész által ismert címlistának (Magyar Hírek). A Bulletin tartalmazza az USA-ban szereplő magyar zeneművészek, zenekarok, operában szereplők és zenei versenyeken résztvevők fellépésének helyét és dátumát. Hasonlóképpen a magyar vonatkozású kiállítások, kiállítóművészek és irodalmi előadások listáját. Magyar tartalmú tudományos előadások címét és helyét, ha azon vendégek és megjelenhetnek. Javaslom, hogy ez a bulletin az egész Egyesült Államokra legyen kiterjesztve. Mintaként ajánlom az osztrákok hasonló bulletinjét, szükség esetén csatolva.
3. 1990-ben a Santa Barbara-i Art Museumban a Magyar Nemzeti Galériával és külföldi gyűjteményekből való válogatással a korai magyar avantgard anyagából kiállítás lesz, amelynek anyagát Kansas Citybe és Richmondba vándoroltatják. Hasznos lenne a kiállításhoz magyar kulturális hetet kapcsolni.
4. Fontos lenne magyar kulturális központ létesítése New Yorkban, esetleg a konzulátus és az ENSZ misszió új épületbe közlözésével összefüggésben. A kulturális központ létesítéséhez igénybe kellene venni a magyar emigráció anyagi segítségét is. Feltételezhető, hogy a Columbia Egyetem és a New York Egyetem is támogatná az elképzelést.
5. New Brunswickban (New Jersey) felépült egy magyar kulturát szolgálni kész épület az Amerikai Magyar Foundation kezelésében. Ahhoz, hogy ez az épület valóban a magyar kultúrát szolgálja, Magyarországról kellene állandó, szervezett, színvonalas programot biztosítani. A rendelkezésre álló ismeretek szerint ennek anyagi fedezete megvan.

3.sz.melléklet

1. Az irodalom és irodalomoktatás nyitottsága, színvonalának emelése és nemzetközivé válása érdekében az írók közötti kapcsolatokat új alapokra kell helyezni; fokozni kell a személyes kapcsolatrendszert a kinti írókkal. Hazai kollégák vállalják, hogy külföldi kollegáik hazai tartózkodása alatt, a mind szélesebb kapcsolatok érdekében előadásokat, szerzői esteket, kerekasztal-beszélgetéseket, fogadásokat rendeznek a vendégek számára. Formális meghívásra egyelőre nincs anyagi fedezet.
2. A tapasztalatcserét maximálisan elősegítené a magyar írók és amerikai írók vendégprofesszorként való bevonása a felsőfokú képzésbe, különös tekintettel a magyar irodalom és az amerikai irodalom tanítására. (A tapasztalat azt mutatja, hogy az írók irodalomtörténeti kurzusai eredményesebbek, népszerűbbek, mint a formális akadémiai irodalomoktatás.)
3. A magyar PEN Klub példáját követve abból a célból, hogy a magyar-amerikai intézetközi kapcsolatok fejlesztését elősegítse, a Magyar Írószövetség is tiszteletbeli tagjává választja a közeljövőben a külföldön élő kiváló írókat és irodalomtudósokat, ezzel is elősegítve az informális kapcsolatok javulását.
4. Fontos lenne, hogy amerikai pénzmaradványokkal (esetlegesen támogató alapítványokkal) támogatni tudná a most létrejött Arany János Alapítványt, amelynek célja a Magyar Írószövetség autonóm létfeltételeinek biztosítása a jelenlegi nehéz gazdasági helyzetben. Állami támogatás nélkül mind az Írószövetség, mind a PEN Klub csak néhány hónapig tud működni, ha az Arany János Alapítvány tőkéje nem nő.
5. Sürgős támogatásra van szükség ahhoz, hogy az egyik legfontosabb angol nyelvű kiadvány, a New Hungarian Quarterly fennmaradhasson, ez ugyanis anyagi okok miatt veszélybe került. Ez a magas színvonalú folyóirat rendkívül fontos szerepet tölt be külföldön a magyar irodalom és kultúra ismertetése és népszerűsítése terén.

4.sz.melléklet

Az amszterdami és a groningeni egyetemen működő Hungarológiai Központ kívánja a közvetlen együttműködés kialakítását a Nyugat-Európában és az Amerikai Egyesült Államokban működő hungarológiai oktatóhelyekkel információcsere, a tervezett kutatási programok kicserélése, közös programok tervezése, a pszicho- és szociolingvisztika eredményeinek felhasználásán alapuló modern oktatási segédanyagok (videokazetta, film, stb.) kialakítása érdekében, tekintettel arra, hogy az ilyen típusú új médiák hiánya jellemzi az összes nyugat-európai és észak-amerikai hungarológiai műhelyt.

"A KÖNYV NEM ISMER HATÁROKAT"

Amikor 1989 őszén a Hazafias Népfront Olvasótábori munkabizottsága és az Állami Gorkij Könyvtár pár munkatársa felvetette egy nemzetközi olvasótábori konferencia összehívásának ötletét, még csak reménykedtek: az idő kiforogja az akkor még bizonytalan terveket, elképzeléseket. És megtörtént a csoda. 1990.február 23-27. közt sokan ott voltak azok közül, akik még nemrég makacs hittel, de szürkülő reménnyel őrizték a Gutenberg-galaxis magyar csillagtérképének halványuló-hamvadó őrtüzeit. Eljöttek Kolozsvár és Kassa, Ungvár és Bácska-Topolya, Dunaszerdahely és Sepsiszentgyörgy, Técső, Marosvásárhely, Csikszereda, Somorja és Makfalva könyvtárosai, tanárai, új és megújuló lapok munkatársai, könyves és hagyományőrző táborok közösségének szervezői. A program a szervezők szándéka szerint feltételes volt. A "szellemi étlapon" ott szerepeltek a kisebbségpolitika, a könyvtárügy, a könyvkiadás és terjesztés szakemberei, az új lelkiismereti törvény adta esélyekkel élni kívánó egyházak képviselői, irodalomtörténészek, néprajzosok, a honismereti és az olvasómozgalom szervezői, a közelmúlt történelmének fehér foltjait elének táró dokumentumfilmek stb. Mindez azonban csak térben is, de méginkább a szellemi időeltolódás miatt távolról érkezett vendégek hozzászólásaival, mondhatnánk "vallomásaival" vált teljessé. Az öt nap közös munkája a vasárnap délelőtt a fehérvári királysíroknál és a pákozdi emlékműnél tett látogatás olyannyira egygyéforrasztotta az azonos szívű és szándékú embereket, hogy nem akartak a viszontlátás ígérete, reménye nélkül elmenni, egyelőre csak szándéknyilatkozatban, de létrehozták a Könyv nem ismer határokat jelige mélyebb tartalmait is felvállaló "kerekasztalt", amelynek pontos nevééről (Talán: A magyar kisebbségi kultúrák barátainak köre) és tevékenységük gyakorlati formáiról a felvázolt elképzelések alapján a búcsúnapon megválasztott szervezőbizottság dönt majd (Rózsa Lajos makfalvi tanár, klubvezető, Gellért Géza székelyudvarhelyi könyvtárigazgató, Pillich Katalin kolozsvári könyvtáros, Györe Géza bácskatopolyai könyvtárvezető, Görcsös Mihály, a kassai Batsányi Kör szervezője, Debreceni Mihály ungvári szerkesztő, Skultéty Csaba politológus, a Pax Romana mozgalom elnöke (NSZK) és S.Benedek András, az Állami Gorkij Könyvtár nemzetiségi osztályának vezetője, ügyvezető titkár).

S.Benedek András sk.

Tájékoztatók

HUNGAROLÓGIAI /HUNGARIKA/ DOKUMENTÁCIÓ, A SZOLGÁLTATÁSOK ÚJ TÍPUSA

A hungarológiai kutatás és oktatás dokumentációs bázisa

1. Új igény - új dokumentációs intézmények születése

Az utóbbi évek új folyamata a hungarológia nemzetközi terjedése és ezzel összefüggésben a hungarológiai kutató és oktató intézmények számának gyarapodása. Ennek az új kutatási igénynek a hatása kettős:

1.1 A hagyományos intézmények új hungarológiai szolgáltatásokat hoznak létre meglévő gyűjteményük mélyebb feltárása és a kutatás jobb információellátása érdekében. Ennek a tendenciának tipikus és egyben legfontosabb képviselője az Országos Széchenyi Könyvtár.

1.1.1 1988 óta a Széchenyi Könyvtárban létrejött az ú.n. Hungarika Dokumentáció (Hungarika Dokumentációs Osztály), amely három feladatot lát el:

- a Hungarika információ és bibliográfiai szolgáltatás, amely számítógépre alapozva a külföldi magyar és magyar vonatkozású (hungarika) irodalom modern feltárását biztosítja. A rendszer tárgyi, nyelvi, földrajzi és idő (időszak) szerinti csoportosításban vagy a fenti szempontok kombinációja alapján tud az adattárban keresni, tehát generációkat, földrajzi régiók szülőtteit, egyes szakmákhoz tartozókat tud különböző csoportosításban a kutatók számára prezentálni és az egyes személyek életútjára vonatkozó bővebb információt nyújtani.
- a Hungarika névkataszter, amely a külföldön élő (élt) magyar "személyiségek" adattára és archivuma. Az adattár számítógépes rendszere személynevek, földrajzi, idő és tárgy szerinti szempontok alapján tud az adattárban keresni, tehát generációkat, földrajzi régiók szülőtteit, egyes szakmákhoz tartozókat tud különböző csoportosításban a kutatók számára prezentálni és az egyes személyek életútjára vonatkozó bővebb információt nyújtani.
- a külföldi hungarika gyűjtemények számbavétele és archivuma. Felméreően alapuló, olyan tájékoztató kézikönyvek (füzetek) sorozata, amelyek a magyarországi és külföldi hungarológusok számára áttekintést adnak arról, hogy az egyes országokban mely könyvtárakban, milyen tárgykörben található hungarika dokumentumanyag s milyen szinten áll ezek feltárása és hozzáférhetősége. (A nyugat-európai országok felmérése 1990-ben lezárul, a német nyelvterület füzetének szerkesztése lezárult, megjelenésük 1990-ben várható, Kanada felmérése befejeződött, az USA számbavétele folyik. Az új politikai viszonyok a felmérés folytatását a kelet-középeurópai régióban is lehetővé teszik, tehát 1992-től tervezhető.)

- 1.1.2 A hungarológiai kutatás fokozott igényeit szolgálja majd a Széchenyi Könyvtárnak a hazai hungarikumok számítógépes feldolgozása területén folyó munkája, nevezetesen a magyarországi könyv és sajtó feldolgozása.

A magyar könyvtermelés számítógépes feldolgozása 1976 óta folyik, a sajtótermékek és cikkek feldolgozása pedig folyamatban van. A Széchenyi Könyvtár központi gépi rendszerének fejlesztése a közel jövőben várhatóan a magyarországi dokumentumtermés vonatkozásában is lehetővé teszi bizonyos információs szolgáltatások megszervezését.

A Széchenyi Könyvtárban folyó és dokumentációs célokat szolgáló gépesítés IBM kompatibilis PC kisszámítógépeken az UNESCO által terjesztett MICRO ISIS (2-3 verzió) adatbázis kezelő rendszer segítségével folyik, tehát ebben a rendszerben hasznosítható.

- 1.2 Új dokumentációs intézmények - a hungarológiai intézetek dokumentációs intézményei - jönnek létre.

A hungarológiai központok programja a számos eltérő adottság következtében különböző és ezért az intézetek dokumentációja is eltérő jelleget ölt. Különbözik a gyűjtőkörük és szolgáltatási rendszerük. Valamennyi dokumentációs tevékenység közös vonása azonban egyrészt az, hogy a hungarika dokumentumtermésből merítenek, másrészt, hogy számítógépes adatbázisok létrehozását tervezik, amelyek alapján a helyi profilnak megfelelő hungarológiai információs szolgáltatást kívánnak kialakítani.

2. Az új dokumentációs intézmények szervezése során mérlegelendő szempontok

- 2.1 Saját igények felmérése: valamennyi intézmény alapvető kiindulása a saját kutatási és oktatási programjára alapozott, a helyi funkciótól függő célok meghatározása és az ennek megfelelő gyűjteményi koncepció és szolgáltatási rendszer megtervezése.

- 2.2 A meglévő források és szolgáltatások hasznosítása

Az új dokumentációs intézmények kialakításakor ésszerű a már meglévő források és szolgáltatások megismerése és hasznosítása. Ennek formája nem a helyi önállóságot korlátozó és kezdeményezést csökkentő koordináció kell legyen, hanem a tájékoztatás kiterjesztése és így a kínálat kiszélesítése.

- 2.3 A kölcsönösség és rendszerszerűség lehetősége

Az intézmények közötti információ áramoltatásának, a szolgáltatások kölcsönös hasznosításának, esetleges együttműködésnek és munkamegosztásnak a feltétele a dokumentációs tevékenység metodikájának és technikai eszközeinek egyeztetése. Ez elsősorban a számítógépes kommunikáció feltételeinek kialakítását és közös bibliográfiai tevékenység megalapozását jelenti.

Ebből a szempontból az Országos Széchényi Könyvtárban folyó munkálatok meghatározó jellegűek lesznek és jó alapul szolgálhatnak a módszertani ajánlások összeállításához.

Ahhoz, hogy az új dokumentációs központok mérlegeljék lehetőségeiket és dönthessenek saját módszereik kialakítása felől, amelyek alapvetően meghatározzák az egyes hungarológiai intézmények között kialakítható bibliográfiai adatcserében való részvételüket, az ajánlásoknak tudomásukra kellene hozni, hogy

- a) a bibliográfiai feldolgozás területén célszerű a nemzetközi szabványok figyelembe vétele
- b) a számítógépes technika kialakításánál ésszerű a hungarika dokumentumok feldolgozásának zömét elvégző Széchényi Könyvtárban folyó számítógépes eredmények és tervek megismerése és a kommunikációs lehetőség megteremtése.
Ha a hungarológiai központok ezt figyelembe véve tudják kialakítani saját számítógépes apparátusukat, akkor a valamennyiük számára szükséges információ alapállományát a Hungarika Dokumentációtól, illetve később a Széchényi Könyvtár más részlegeitől megkapják és saját igényeik szerint hasznosíthatják.

3. A hungarológiai oktatást és kutatást támogató dokumentációs intézmények számbavétele

- 3.1 A hungarológiai kutatás és oktatás terjedése az elmúlt évtized során nyilvánvalóvá tette, hogy szükség van az ilyen típusú tevékenységet támogató könyvtári források és dokumentációs szolgáltatások feltérképezésére és a rájuk vonatkozó információk terjesztésére.
Ennek érdekében elkészült például:

- Tájékoztató a magyar nyelv és irodalom oktatásának egyetemi és főiskolai műhelyeiről c. kiadvány a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság támogatásával.

- a Magyarságkutatás /Ts 4/5/ támogatásával megkezdődött a Széchényi Könyvtár Hungarika Dokumentációs Osztályán a korábban említett munka, a külföldi hungarika gyűjtemények számbavétele és a

Címjegyzék a hungarika anyagot tartalmazó külföldi könyvtárakról c. kiadványsorozat szerkesztése.

- a fentiekhez hasonló munkálatok meghirdetéséről ad számot a Hitel 1989. 22. száma 53. lapján Szegedi Maszák Mihály a bloomingtoni magyar tanszék tervei között, amikor "Az Amerikában található magyar könyvek számontartását" említi.

- az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárában dr. Windisch Éva irányításával, az OTKA támogatásával folyik a külföldi könyvtárak hungarika kéziratanyagának regisztrálása.

A példaként említett valamennyi kísérlet jelzi, hogy a hungarológiai *kutatás és oktatás számára egyre fontosabb a források és szolgáltatások áttekintése és a rájuk vonatkozó tájékoztatás.

- 3.2 A hungarológiai intézmények szerveződésének jelen stádiumában aktuálissá vált tehát a hungarológiai kutatás és oktatás dokumentációs intézményeinek szisztematikus és szervezett számbavétele is.

Ennek értelmében el kellene készíteni:

- a hungarológiai dokumentációs intézmények leírását és szolgáltatását bemutató kalauzt.

A kalauz a külföldi hungarológiai dokumentációs központok bemutatása mellett foglalkozzék a hungarológiai kutatás szempontjából fontos magyarországi hungarológiai könyvtári és dokumentációs intézmények bemutatásával is! Adja ezek között kiemelten az Országos Széchényi Könyvtár hungarológiai szolgáltatásainak összefoglalását!

4. A folyamatos tájékoztatás a hungarológiai kutatást és oktatást támogató dokumentációs szolgáltatásokról

Az egyszeri számbavétel mellett rendkívül hasznos a folyamatos tájékoztatás lehetősége. A kölcsönös tájékoztatás, a rendszeres kontaktus mind a szerveződés időszakában, mind a későbbiekben eredményesebbé teheti a dokumentációs intézmények munkáját.

A személyes látogatások, konferenciák és tanácskozások nagy mértékben hozzájárulnak a dokumentációs munkát végző szakmai közösségek formálódásához és az együttműködés konkrét lehetőségeinek megteremtéséhez. E mellett szükség lenne azonban arra, hogy a szolgáltatásokra és dokumentációs tevékenységekre vonatkozóan a folyamatos szakmai tájékoztatás orgánuma is létrejöjjön, pl.: a Hungarológiai Hírlevél rendszeres rovataként Hungarológiai Dokumentációs Hírek címmel.

5. J a v a s l a t o k

Összefoglalva: a kialakuló hungarológiai dokumentációs tevékenység számára szükséges

- a Széchényi Könyvtár eredményeire alapozott együttműködés lehetőségeinek megvilágítása érdekében a módszertani ajánlások sürgős összeállítása és körlevélben történő szétküldése,
- a hungarológiai könyvtári és dokumentációs intézmények kalauzának elkészítése,
- a folyamatos, kölcsönös és rendszeres tájékoztatás lehetőségének megteremtése (pl.: Hungarológiai Hírlevél rovata).

A jövőre vonatkozóan pedig arra hívnánk fel a figyelmet, hogy a hungarológiai dokumentációs intézmények a szakkönyvtárak és szakdokumentációs intézmények új típusát képviselik, amelyek professzionális összefogására szükség van.

1990. február 6.

dr.Kovács Ilona sk.
osztályvezető
Hungarika Dokumentációs Osztály
Országos Széchényi Könyvtár

TÁJÉKOZTATÓ A DEBRECENI NYÁRI EGYETEM RENDSZERÉNEK MEGÚJÍTÁSÁRÓL,

az 1990.évi rendezvény előkészítéséről

A nyári egyetem 1989.évi tapasztalatai világossá tették az egyetemi vezetés számára, hogy nem halasztható tovább a jelenlegi rendszer megújítása. Az egységes Európa haladó korunkban a Debreceni Nyári Egyetem imágójának hagyományos kuriozitása csökkent.

A hagyományos népszerűség megőrzésére csak a nyári egyetemek nemzetközi színvonalához való igazodás révén van lehetőség. Ezzel párhuzamosan a rendezvény keretei között is keresni kell azokat az új lehetőségeket, amelyek erősíthetik a környező országokban élő magyarság kötődését az anyaországhoz, a magyar kultúrához.

I.

Egyetemünk testületei több alkalommal is foglalkoztak a nyári egyetem problematikájával. Ezek a fórumok úgy foglaltak állást, hogy kívánatos az 1962 előtti állapot visszaállítása, vagyis a nyári egyetem önálló egyetemi keretekben történő megrendezése. Indokolja ezt a nyári egyetemek rendezésének nemzetközi gyakorlata, az intézmény szellemi és gazdasági autonómiájának növekedése, valamint az a tény, hogy a rendezvény szellemi és szolgáltatási hátterét a korábbi években is a KLTÉ biztosította.

Meggyőződésünk, hogy a Kossuth Lajos Tudományegyetem, a Művelődési Minisztérium, a Nemzetközi Kulturális Intézet, a TIT Országos Központ, a Magyarok Világszövetsége és a Hungarológiai Tanács támogatásával képes a nyári egyetem önálló megrendezésére, a növekvő és folyamatos változó igényekhez való gyors alkalmazkodásra.

A kétoldalú megbeszélések során az MM, a TIT és az NKI illetékesei támogatásukról biztosították a rendszer megújítását célzó elképzeléseinket.

A továbbiakban a hagyományos hungarológiai profil értékeinek megóvása és gazdagítása mellett a tematika bővítése kívánatos.

A régiókban részint már lezajlott változások arra inspirálnak bennünket, hogy Debrecen hagyományaira, földrajzi helyzetére építve a nyári egyetem keretei között is nagyobb figyelmet fordítsunk a Szlovákiában, Kárpátalján, és Romániában élő magyarság részvételére. Az Értelmiségi Fiatalkor Szövetsége kezdeményezte a Kárpátalján élő történelemtanárok intézményes továbbképzését e rendezvény keretei között. Megfelelő anyagi támogatás esetén kívánatos lenne egyrészt a meghívások kiterjesztése a másik két országra, másrészt a magyar tanárok bevonása ebbe a formába.

Az egyetemi együttműködés más területen is új lehetőségeket ígér. A Zeneművészeti Főiskola Debreceni Tagozata közreműködésével amerikai

érdeklődésre zenei kurzus szervezését tervezzük.

Elképzeléseinket egyeztetttük az Agrártudományi Egyetem, az Orvostudományi Egyetem, a Teológiai Akadémia, az MTA Atommagkutató Intézetének vezetőivel, akik intézményünk nevében támogatásukról biztosították törekvéseinket.

II.

Az 1990.évi Debreceni Nyári Egyetem megrendezésére július 22-augusztus 18 között kerül sor.

Az előkészítéssel és a lebonyolítással kapcsolatos feladatokat az egyetemi tanács megbízása alapján az ügyvezető igazgató irányításával munkabizottság végzi.

A rendezvény ideje alatt a főként protokolláris igazgatói feladatokat egyetemünk egyik rektorhelyettese fogja betölteni.

Rövidesen elkészül a nyári egyetem egységes korszerű propaganda anyaga, amelyet részben a már felsorolt intézmények közreműködésével, másrészt saját csatornánkon fogjuk forgalmazni.

A változásokról külön is tájékoztatjuk azokat a volt hallgatókat, akik szóvá tették az 1989.évi program hiányosságait.

A közelmúltban foganatosított érintkezések miatt szükségszerű a részvételi díjak emelése. Bár a végleges költségvetés most készül a legfontosabb bázisszámok már rendelkezésre állnak.

A négyhetes ösztöndíj 25 ezer, míg a kéthetes ösztöndíj összege 13 ezer Ft. Ez a költség az önköltséges hallgatók esetében 550, illetve 290 USA dollár.

A költségek növelése fokozott felelősséget ró a rendezőkre. Arra törekszünk, hogy a szolgáltatások színvonala növekedjék, összhangban legyen a térítéssel. Csak így van reális lehetőség az önköltséges hallgatók létszámának pénzügyi szempontból is kívánatos növelésére. Elképzeléseink szerint a Debreceni Nyári Egyetem 1990-ben 4-500 fő számára tud megfelelő munka és pihenési feltételeket biztosítani.

Debrecen, 1990. január 30.

Dr.Daróczy Zoltán sk.
rektor

A TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT hungarológiai

programja 1990-ben

Társulatunk - az elmúlt évek hagyományát folytatva - ezévi programtervében is több területen kapcsolódik a hungarológia tárgyköréhez.

I. Kiemelkedő jelentőségű a nyugat-berlini URÁNIA társulatnál rendezendő magyar napok sorozata, amelyet a Magyar Főkonzulátus (Nyugat-Berlin) valamint számos hazai intézmény - mindenekelőtt a Művelődési Minisztérium, a Kereskedelmi Kamara és az OIH - támogatásával rendez társulatunk 1990. március 5-16-ig. A rendezvénysorozatot dr. Glatz Ferenc "Nemzeti kérdés és történetírás" valamint dr. Pozsgay Imre "Magyarország '90 (politika-társadalom-gazdaság)" című előadással nyitja meg, majd az elkövetkező tíz napon 15 tudományos előadásra, gazdasági, politikai kerekasztalbeszélgetésre, turisztikai, idegenforgalmi bemutatásra kerül sor. Az előadások áttekintik a magyar művelődés történetét, fontos kutatási eredményekről adnak számot - főként a biológia és orvostudomány területén -, szólnak a mai magyar gazdaság és társadalompolitika aktuális kérdéseiről. A tudományos és ismeretterjesztő előadások mellett kulturális programra is sor kerül: folklorműsor, zongorakoncert, játékfilm bemutatók. A rendezvénysorozatot könyv- és fotókiállítás, képzőművészeti tárlat, ipari termék-bemutató, népművészeti vásár kíséri végig.

II. Hungarológiai vonatkozású hagyományos rendezvényeink közé tartoznak a nyári egyetemek, amelyeknek hallgatói között jelentős számú a külföldi résztvevő.

Így például:

Dunakanyar Művészeti Nyári Egyetem	ESZTERGOM
<u>téma:</u> a gyermek hallásának és zenei írás-olvasás készségének fejlesztése a Kodály-módszer eszközeivel	
Debreceni Nyári Egyetem	DEBRECEN
<u>téma:</u> magyar nyelv és irodalom, magyar kultúra	
Filmművészeti Nyári egyetem	EGER
<u>téma:</u> a magyar film képi világa	
Népművészeti Nyári Egyetem	ZALAEGERSZEG
<u>téma:</u> a magyar népművészet, tárgyformálás, hagyományörzés	
Történelmi Nyári Egyetem	NYÍREGYHÁZA
<u>téma:</u> magyar művelődéstörténet; a 20. századi magyar történelem	

- III. A társulat magyar nyelvi, néprajzi, irodalmi választmányai több hungarológiai nagyrendezvény (társ)rendezői. Így például:
1. VII. Nemzetközi Finnugor Kongresszus (DEBRECEN)
 2. IV. Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségkutató Konferencia (BÉKÉSCSABA 1990. október 5-7.)
 3. Néprajzi Szeminárium a szomszédos országokban élő magyar néprajzkutatók, -gyűjtők szakmai továbbképzésére (BÉKÉS vagy DUNÁN-TÚL, július hó)
 4. Magyar nyelvoktatás - a magyar, mint idegen nyelv tanítása a szomszédos országokban élő második-harmadik generációs magyar származású fiatalok nyelvi készségének fejlesztésére (a nyári szünetben az országhatár melletti megyék TIT szervezeteinek szervezésében)

- IV. A felsorolt nagyobb tanácskozások mellett szakmai testületeink, megyei szervezeteink élnek azokkal a lehetőségekkel, amelyet a hazánkba látogató külföldön élő magyar tudósokkal, művészekkel, írókkal való találkozás kínál. Megrendezzük több szomszédos országbeli magyar folyóirat bemutatását a budapesti Kossuth Klubban és megyei értelmiségi klubjainkban. Így például: Új Korunk, Híd, Hatodik Síp. Könyvbemutatókat tartunk a szomszédos országokban ill. a hazai könyvkiadásban megjelenő hungarológiai tárgyú művekből.

Kapcsolatfelvételt tervezünk a szomszédos országok magyar közművelődési jellegű egyesületeivel a rendszeres együttműködés kiépítése érdekében.

Budapest, 1990. február 12.

MAGYAROK VILÁGSZÖVETSÉGE

I. Az Anyanyelvi Konferencia Védnöksége 1990. évi rendezvényei

Az Anyanyelvi Konferencia Védnöksége 1990. nyarán is megszervezi a külföldön élő, magyar származású gyermekek és fiatalok részére a magyar nyelvi és magyarságismereti táborait. A résztvevők az üdülés, szórakozás mellett korosztályuknak megfelelő formában ismerkedhetnek a magyar nyelvvel, irodalommal, az ország történelmével, népművészetével és zenéjével.

Dunakanyar Magyarországismereti Tábor, ESZTERGOM

Időpontja: 1990. július 2-13-ig.

A táborozásra elsősorban 9-14 éves leányok, fiúk jelentkezését várjuk, akik a nyelvtanulás mellett Esztergom, a Dunakanyar, a Pilis hegység történelmével, műemlékeivel és természeti szépségeivel szeretnének megismerkedni.

Játékos Magyar Nyelvi Tábor, BALATONFENYVES

Időpontja: július 12-23-ig,
július 23-augusztus 3-ig,
augusztus 3-14-ig.

A résztvevők 7-14 éves gyermekek a játékos nyelvtanulás, szórakozás, sportolás mellett kirándulásokat tesznek a Balaton környékének nevezetes helyeire is (Keszthely, Tihany).

Sárospataki Nyári Kollégium, SÁROSPATAK

Időpontja: 1990. július 17-augusztus 14-ig.

A külföldön élő, magyar származású 15-18 éves fiataloknak szervezett táborban magyar nyelvet tanulnak és a magyarságismeret tantárgy keretében Magyarország földrajzával, a magyar irodalommal, művészetekkel ismerkednek a résztvevők.

A programot sport, kulturális foglalkozások és országismereti kirándulások egészítik ki.

Bajai Nyári Magyar Tábor, BAJA

Időpontja: 1990. július 28-augusztus 17-ig.

A 15-18 éves külföldi magyar származású fiatalok hazai és brit középiskolások körében töltik a három hetet az előzővel hasonló tanulmányi és kulturális programmal.

Pedagógus-továbbképző Tanfolyam, BÉKÉSCSABA

Időpontja: 1990. július 18-28-ig.

A védnökség a békéscsabai Tanítóképző Főiskolán szervez továbbképző tanfolyamot a külföldi magyar iskolákban és egyéb szervezetekben magyar nyelvet oktatók részére.

A továbbképzésen résztvevők előadásokat hallgatnak a magyar nyelv oktatásának pedagógiai, módszertani kérdéseiről, konzultációkon vesznek részt. Ismereteket szereznek továbbá Magyarország kultúrtörténetéről, nyelvénél, irodalmának fejlődéséről, gazdasági és kulturális életének helyzetéről. A szakmai témaköröket kulturális program és kirándulás egészíti ki.

Az 1989. évi Kecskeméten tartott VI. Anyanyelvi Konferencia javaslatának megfelelően 1990. augusztus első felében tervezzük az anyanyelvi mozgalmat irányító testületnek, a "védnökségnek" ülését. A tanácskozás feladata a mozgalom továbbfejlesztésére vonatkozó javaslatok kidolgozása és elfogadása.

II. A Magyar Fórum 1990. évi rendezvényei

Magyar Történészek II. Tudományos Találkozója

Budapest, 1990. augusztus 21-24.

Helyszín: Országos Széchényi Könyvtár

Várható létszám: külföldi - 70 fő; hazai - 50 fő.

A találkozó témái:

- 1) Mátyás és kora (halálának 500. évfordulója kapcsán)
- 2) 1956 történeti vitakérdései.

Magyar Agrárszakemberek II. Tudományos Találkozója

Budapest, 1990. augusztus 27-31.

Helyszín: Agro Hotel, Budapest.

Várható létszám: külföldi - 45 fő; hazai - 80 fő.

A találkozó fő témája "Az alkalmazkodó mezőgazdaság". A rendezvényt két hazai szakember előadásai vezetik be. Ezekhez kapcsolódik két külföldön élő kolléga korreferátuma. Továbbiakban a téma megvitatása három szekció keretében (növénytermesztés és kertészet; állattenyésztés és állategészségügy; agrárgazdaság) történik.

Magyar és magyar származású Építészek Világtalálkozója

Budapest, 1990. szeptember 9-14.

Helyszín: Budapesti Műszaki egyetem.

Várható létszám: külföldi - 50 fő; hazai - 50 fő.

A találkozó mottója: "Magyar építészek a humánus környezetért".

Célja: hogy lehetőséget teremtve a véleménycserére, elmélyítse a kapcsolatokat a Magyarországon tevékenykedő, valamint a külföldön élő, magyar származású építészek között. A találkozó programját úgy állítottuk össze, hogy módja nyílik mind az itthoni, mind a külföldön élő építészeknek előadásokkal, kiállításokkal bemutatkozni, s közben másokét is megismerni.

Budapest, 1990. január 31.

Az 1990. január 9-11. közötti tudományos tanácskozás

magyarországi résztvevői

Pungor Ernő akadémikus
a BME tanszékvezető egyetemi tanára,
a tanácskozás társelnöke

dr.Fodor Lajos rektor
Budapesti Műszaki Egyetem
Budapest

dr.Kovács Ferenc rektor
Nehézipari Műszaki Egyetem, a
Magyar Rektori Konferencia elnöke
Miskolc

Méray László tud. rektorhelyettes
Veszprémi Vegyipari Egyetem
Veszprém

dr.Fülöp József rektor
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Budapest

dr.Csákány Béla rektor
József Attila Tudományegyetem
Szeged

dr.Óaróczi Zoltán rektor
Kossuth Lajos Tudományegyetem
Debrecen

dr.Ormos Mária rektor
Janus Pannonius Tudományegyetem
Pécs

Zalai Ernő rektorhelyettes
Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem
Budapest

dr.Somogyi Endre rektor
Semmelweis Orvostudományi Egyetem
Budapest

Forgács Iván rektor
Orvostovábbképző Egyetem
Budapest

Horváth Attila igazgató
BME Mérnök-továbbképző Intézete

Gordos Géza
BME Külföldi Hallgatókat Képző Központ igazgatója

dr. Burger Kálmán rektorhelyettes
József Attila Tudományegyetem

dr. Bodnár László rektorhelyettes
József Attila Tudományegyetem

Vékás Lajos
az ELTE rektorhelyettese

Soós Gyula,
az Eötvös Loránd Tudományegyetem
rektorhelyettese

Csurgay Árpád
az MTA főtitkárhelyettese

Hofer Miklós
a BME Építészmérnöki Kar dékánja

dr. Polónyi Károly dékánhelyettes

Ujfalussy József
az MTA alelnöke

Juhász Gyula akadémikus
az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója,
a Magyarságkutató Intézet vezetője

Dr. Farsang Csaba
a Magyar Orvostudományi Társaságok és
Egyesületek Szövetségének főtitkára

Dr. Veér András főigazgató főorvos
a Magyar Orvosi Kamara elnöke

Dr. Lépes Péter főigazgató,
a Magyar Kórházzövetség főtitkára

Dr. Máthé Gábor
a Magyar Jogász Szövetség főtitkára

Dr. Callmeyer Ferenc
a Magyar Építőművészek Szövetségének alelnöke

Hanák Péter
az MTA Történettudományi Intézetének osztályvezetője,
a TDDSz képviselője

Litván György történész
az MTA Történettudományi Intézetének főmunkatársa,
a TDDSz képviselője

Vásárhelyi Miklós történész
az MTA Történettudományi Intézetének főmunkatársa,
a Soros Alapítvány magyarországi képviselője

Klaniczay Gábor,
Bácskai Vera és
Benda Gyula
a Hajnal István Kör képviselői

Gíay Béla
a Nemzetközi Hungarológiai Központ igazgatója

Dr.Kónya Imre
a Független Jogász Fórum képviselője

Dr.Manherz Károly miniszterhelyettes
Művelődési Minisztérium

Dr.Hársfalvi Rezső miniszterhelyettes
Művelődési Minisztérium

Drexler Gábor
Művelődési Minisztérium, nemzetközi főcsoportfőnök

Kádár Lehel
az MM Felsőoktatási és Tudományszervezési Főosztályának vezetője

Boros Erzsébet
az MM Felsőoktatási Főosztályának főosztályvezető-helyettese

Striker Judit
az MM Felsőoktatási Főosztályának csoportvezetője

Szilánk Bertalan
az MM Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályának főelőadója

hungarológiai hírlevél —————

American Delegation:

COORDINATOR: Béla K. Király, Professor Emeritus CUNY,
President ARP
P.O.Box 568
Highland Lakes, NJ 07422

DELEGATES-AT-LARGE:

István Deák, Professor of History, Columbia University
Institute on East Central Europe
410 Riverside Drive
New York, NY 10025

Iván Völgyes, Professor of Political Science
University of Nebraska-Lincoln
Lincoln, Nebraska 68588

Sándor Halász, Professor of Technology
The City College of New York
340 Sylvan Avenue
Leonia, NJ 07605

ATLANTIC RESEARCH AND PUBLICATIONS, INC. (ARP)

Paul Jónás, Professor Emeritus University of New Mexico
Chairman of the Board, ARP
1013 Quincy, N.E.
Albuquerque, NM 87110

AMERICAN ASSOCIATION FOR THE STUDY OF HUNGARIAN HISTORY (AASHH)

Peter Pastor, Professor of History
Montclair State College of New Jersey
Vice President Elect AASHH
47 Cecilia Dr.
Wayne, NJ 07470

WORLD FEDERATION OF HUNGARIAN ENGINEERS AND ARCHITECTS (MMEV)

Béla Lipták, Professor Yale University
Director MMEV
President of Lipták Association
84 Old N. Stamford Rd.
Stamford. CT 06905

AMERICAN HUNGARIAN ENGINEERS ASSOCIATION (AHEA)

László Papp, EAIA
1197 Valley Road
New Canaan, CT 06840

HUNGARIAN MEDICAL ASSOCIATION OF AMERICA, INC (HMAA)

Balázs B.Somogyi, MD
Member Board of Directors HMAA
762 Bethany Mt. Rd.
Cheshire, DT 06410

WORLD FEDERATION OF FREE HUNGARIAN JURISTS (WFFHJ)

Dr.László Varga, President WFFHJ
141 E. 33rd St., APT. 15E
New York, NY 10016

MUSICOLOGY

Alexander J.Nagy, Head of Music Department
The Taft School
110 Woodburdy Rd.
Watertown CT 06795

OBSERVER FROM THE SOROS FOUNDATION

Dr.Gábor Neumann,
888 Seventh Ave., Suite 3301
New York, NY 10106

OBSERVERS

Peter Kende, Professor of Political Science
École des Hautes Études en
Sciences Sociales
12 rue Drouet-Peupion
F-92240 Malakoff
France

Pál Kövesdy, Director, Kövesdy Gallery Inc.
16 EAST 73 Street New York.
N.Y. 10021.

hungarológiai hírlevél _____

Ms Klára Györgyey,

Georg Libik,

Professor, President,
Research Products Inc.
FORSKNINGSPRODUKTERAB
P.O. Box 737
S - 18107 LIDINGÓ, Sweden.

Dr, Erzsébet Beöthy,

Finno-Ugric Studies
University of Amsterdam
1069 EK-Amsterdam
Dykgraafplein 31.
The Netherlands.

Payne, Jerry. Colloquial Hungarian. London and New York: Routledge & Kegan Paul. 1987. 360 pp. 6. 95.

So it is goodbye to short and fat Mr Szabó and his tall and slim wife forever wreathed in smoke in their railway carriage, and welcome to export salesman János, his Anglo-Hungarian hitch-hiker Éva, and all their yuppie friends. After more than forty years Routledge have replaced A.H. Whitney's no longer colloquial but linguistically quite sound Colloquial Hungarian with Jerry Payne's bang up-to-date but linguistically far less reliable book of the same title.

Its 16 "units", each between 6 and 26 pages long, consist, typically, of a dialogue with vocabulary and notes, a grammar section with exercises, and a generally useful "communicative" section (e.g. greetings, requests, telling the time). Although the dialogues comprising the texts in Units 3 to 10 are all invented, they employ for the most part plausible, everyday Hungarian; equally to be applauded is the extensive use made of realia: a restaurant menu, a statistical chart, an application form, various notices and advertisements. Indeed, with its frequent (albeit sometimes inaccurate) remarks on customs, culture and history, the book could make an interesting advanced phrase-book and conversation-guide for the linguistically able visitor. Even the tourist, however, might reasonably expect to be told the most frequent form of polite address, or how to express liking/disliking grammatically, or to be spared the embarrassment of ordering "Balaton" cheese (59), even if it is not "elderly" (163; there are also "elderly children": 165, 278-9), of demanding home-made pasta in his fisherman's soup (141), or of asking for paprikacsirke (inexplicably calqued back from the English translation "paprika chicken", 141, 274), of ordering with his meal "bitter" (i.e. not sweet) wine (279) whether or not it is piros (the wrong word for "red": 59, 258 (three times)), and finally of asking for an espresso in the belief that he will get a Turkish coffee (234). It is odd, too, that the everyday words for "potato(es)", "restaurant" and "hotel" are missing from this book. It is also lacking the verb "to read" and an index, symptomatic omissions that lead on to graver issues.

For it is clear that the real problem with this book lies not in such relatively easily corrected errors as these; even the most misleading guide to Hungarian pronunciation ever put on paper (5-7) and the 300-odd misspells, systematic misspellings, punctuation errors, straight mistranslations and literally-rendered English idioms could without too much effort be put right in the next edition. The real problem is the author's perception of what is linguistically "difficult". Like many new to Hungarian, he thinks that its complex but in fact systematic and

satisfyngly neat morphology is "difficult", and accordingly he tries to "simplifly" it, with predictably dire results. For example, he fails to give details of the rule for forming the accusative (31-32); instead, he suggests 'have a guess.... It is not entirely a hit-and-miss affair! The function of link-vowels is after all to ease pronunciation -- you will appreciate that B e r l i n t trips off the tongue more readily than N e w Y o r k t , for example.' (32). This witty claim that there is a universal hierarchy of phonetic difficulty is not only false; it is useless to the student. The point is that e.g. l á n y t (' g i r l + A C C ') or p é n z t (' m o n e y + A C C ') trips more readily off a Hungarian's tongue than a Brit's, while the case of (erroneous) N e w Y o r k t would be vice versa (of. "talked"). A straightforward statement of the whole rule -- it is neither long nor complicated -- actually simplifies the learner's task by showing how it links up with other rules; an incomplete rule with half-baked remarks just wastes his time. Thanks to this approach most of the grammar sections are incomplete, inaccurate or misleading, and need to be rewritten. This applies particularly to vowel harmony 11, the two conjugations 34-6, verbal prefixes 69, place-names 74-5, the future 115-6, the genitive construction 156, the "subjunctive" 209-214, the personal infinitive 223, and almost everything in Units 14 and 16.

At the same time the author fails to appreciate that what is more "difficult" about Hungarian is its non-Indo-European syntax. He seems unaware of the basic rule that the grammatical suffixes are attached to parts of the sentence and not to parts of speech; he thinks in Hungarian "they can appear on practically any category of word" (107). This of course means he cannot distinguish the adjective, not only from the noun (27, 31, 61, 107, "adjectival noun" 114-5, 225-7, and quite spectacularly in the translation of a line from Lőrincz Szabó as "sad dear for the dear" 293), but also from numbers ("adjective numbers" 101) and adverbs ("adverbs used as adjectives" 167), with far-reaching consequences for any student used to Indo-European notions of (inter alia) word-class and concord. And although he is aware of the importance of the closely-related issue of word order, the exceptionally heavy discussion (133-138) merely confuses sentence-stress with emphasis, while the original (and quite sensible) advice not to worry about it and "try and emulate" the structures illustrated (13) could only help if those structures were correct: alas, many them are not, beginning two pages later with a confusion of (all too aptly) "Hungarian is a difficult language" and "The Hungarian language is difficult" (15, repeated 18/21). The score or more of errors of this kind involve mainly the verb "to be" and questions, and will therefore be rather frequently emulated.

Finally, those who know something of recent Hungarian history may well be surprised at one or two of Jerry Payne's remarks. In the very first dialogue (18) the "export salesman" (incidentally, the job title külkereskedő is Jerry Payne's invention) is driving himself back to

Hungary, alone, after a holiday in France, a scenario still some way off even in Kádár's Hungary where "there are in fact very few restrictions on private ownership in the area of personal consumption." (217). In a similar vein, the first actual piece of Hungarian prose in the book is taken from László Gyurkó's hagiography of Kádár, Arcképvázlat történelmi háttérrel, Budapest, 1982. As the key line immediately preceding this extract ("János Kádár IS Hungary"), is omitted and since its point hinges on some sophistic word-play Jerry Payne cannot explain (192), it will mystify students in more ways than one. The notes do not help either: the month of the 1956 Revolution is confused with that of the Soviet invasion, following which Kádár "had his work cut out to restore the Party's political ascendancy and reconciling (sic) the country to the realities of life." (191). This is all, however, consonant with the absurd and dangerous claim that elvtárs "comrade" is "commonly employed" as a formal means of address "not only of (sic) members of the Communist Party" (48).

Although this book contains much lively dialogue and in this respect fulfils the promise of its title much more than its predecessor, it does not, in its present form, offer a suitable foundation for the serious study of Hungarian, colloquial or otherwise.

PETER SHERWOOD

School of Slavonic and East European Studies
London

RÁKOS PÉTER hatvanöt éves

Rákos Péter 1990. február 14-én töltötte be a 65. évét. A kassai születésű magyar 1950 óta tanítja a magyar irodalmat a prágai Károly Egyetemen, majd Vladimír Skalička professzor utódjaként az ottani magyar szeminárium vezetője lett. "Rhythm and Metre in Hungarian Verse"(Praha, 1966) című angolnyelvű könyvével hozzájárult ahhoz az ismert magyar verstani vitához, mely az 50-es, 60-as években zajlott Horváth János, Gáldi László, Vargyas Lajos stb. között. Rákos ebben a könyvében egyebek között a magyar versritmus és metrum sajátos problémáira és ennek a verstan általános problematikájával való összefüggéseire mutatott rá. "Tények és kérdőjelek" című könyvében (Bratislava, 1971) az irodalomelmélet vitás kérdéseit (pl. az irodalmi érték problémáját) dolgozza fel az irodalom, irodalomkritika és a filozófia komplex vizsgálatának igényével, nem hagyva figyelmen kívül a magyar irodalmat sem (Jókai-, Madách-, Ady-, Karinthy-, Németh-, Illyés- tanulmányait).

Rákos Péter kezdeményezésére és az ő vezetésével készült el A magyar irodalom lexikona című kollektív mű a prágai Odeon kiadó sorozatában (Slovník spisovatelů Maďarsko, Praha, 1971). Fontos Rákos Péternek a csehszlovákiai magyar irodalom iránti érdeklődése. Fábry Zoltán "Hazánk (és Európa)" című könyvéből figyelemreméltó cseh nyelvű válogatást adott ki (Naše vlast Evropa, Praha, 1967).

Rákos legutóbbi könyvének, Az irodalom igaza című kötetnek esszéi, vitacikkei, a magyar klasszikusok cseh nyelvű fordításaihoz írott bevezető tanulmányai imponáló válogatást nyújtanak a szerző húszéves munkásságából. E könyvben olvasható a "Prologomena egy eljövendő irodalomtudományhoz" című tanulmánya is, mely kitűnő általános irodalomtudományi bevezetés a magyar irodalomelméletből válogatott tanulmányainak csehül megjelent kötetéhez (Teorie literatury v zrcadle maďarské literární vědy, Praha, 1986). Nagyra kell becsülnünk Rákos kiadási tevékenységét is. Ő indította el Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Németh László és más magyar írók cseh nyelvű válogatott műveinek kiadását az Odeon kiadónál.

Rákos így nemcsak nagyszerű elméletíró és a hungarológia irodalomtudományi művelője, de hosszú idő óta ő a szervezője és szellemi irányítója a magyar irodalom csehországi terjesztésének, ő az egyetemes magyar irodalom csehszlovákiai követe.

Richard Pražák

M A G Y A R H E T E K
a
N Y U G A T - B E R L I N I U R Á N I Á B A N
1990. március 5-16-ig

Főrendezők:

Uránia Berlin (Nyugat)
Tudományos Ismeretterjesztő Társulat
Magyar Főkonzulátus Berlin (Nyugat)

Társrendezők:

Művelődési Minisztérium, Kereskedelmi Kamara, a Berlini (DDR)
Magyar Kultúra Háza, Országos Idegenforgalmi Hivatal, Magyar
Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, Herendi Porcelán-
gyár, Népművészeti és Háziipari Vállalatok Szövetkezete, Ipari
Reklám Iroda, Vas Megyei Képzőművészek Alkotócsoportja ORIGO-TIT

Program:

1990. március 5. (hétfő)

17³⁰ A Magyar Hetek megnyitása

Üdvözlőszavakat mond: Walter Momper Berlin (Nyugat) kormányzó
polgármester és
Dr. Gerhard Ebel, az URÁNIA igazgatója
TIT Aranykoszorús emlékplakett átadása
Dr. Ádám György akadémikus, a TIT elnöke

Megnyitó előadások:

Nemzeti kérdés és történetírás
Dr. Glatz Ferenc művelődési miniszter
Magyarország '90 (politika, társadalom, gazdaság)
Dr. Pozsgay Imre államminiszter

19⁰⁰ Kiállítás megnyitása az URÁNIA nagy fogadótermében

- Magyarország könyvekben, képekben
- Ipari termékek
- Népművészeti áruk
- Képzőművészeti alkotások kiállítása
- Videosarok (Magyarországot bemutató videofilmek)
- Kézműves bemutató (tojásfestő, pingáló)

A kiállítást megnyitja: Dr. Dieter Biewald, az URÁNIA elnöke
Dr. Rottler Ferenc, a TIT főtitkára
Nagy Lajos, a Magyar Köztársaság főkonzulja
Berlin (Nyugat)

20⁰⁰ Kodály Néptáncgyűttes műsora (székelyföldi, rábaközi, dél-alföldi, tyukodi, gyimesi csángó, és mezősegi táncok)

1990. március 6. (kedd)

17³⁰ Diavetítéses előadás: Magyarországi utazás: Budapest és a Dunakanyar
Dr.Szabó László (Budapesti Műszaki Egyetem)

19³⁰ Tudományos előadás és vita: Az agy befolyása a testi funkciókra
- a pszichoszomatikus kutatások eredményei
Magyarországon
Dr.Ádám György akadémikus, a TIT elnöke
(Eötvös Lóránd Tudományegyetem)

1990. március 7. (szerda)

15⁰⁰ Gyermekfilm-program: A hét kismalac, Kacorkirály, Rókaszomszéd,
A kiscigányok

17³⁰ Tudományos előadás és vita: A magyar művelődés története kelet és
nyugat határán
Dr. Benda Kálmán (MTA Történettudományi Intézet)
(Ráday Gyűjtemény)
Korreferensek:
Dr.Holger Fischer (Hungarológiai Központ Hamburg)
Dr.Kárpáti Pál (Humbold Egyetem, Berlin)

20⁰⁰ Filmprogram: Eldorádó; Rendezte: Bereményi Géza

1990. március 8. (csütörtök)

15³⁰ Tudományos előadás és kóstoló: A magyar konyha
Dr.Kisbán Eszter (MTA Néprajzi Intézet)

19³⁰ Diavetítéses előadás: A Balaton és környéke
Dr.Mihályi László (Eötvös Lóránd Tudományegyetem)

1990. március 9. (péntek)

19³⁰ Tudományos előadás és vita: A génebézészet és géntechnológia új
eredményei Magyarországon
Dr.Venetianer Pál akadémikus (Szegedi Biológiai
Kutatóközpont)

20⁰⁰ Filmprogram: Az én XX.századom; Rendezte: Enyedi Ildikó

1990. március 12. (hétfő)

10⁰⁰ - 18⁰⁰

A Magyar Gazdasági Kamara Napja (előadások és viták gazdasági szakemberekkel)

A magyar gazdaság a '90-es években és a századfordulón
Dr.Bácskai Tamás (Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem)

Magyar külkereskedelem különös tekintettel a nyugat-berlini lehetőségekre
Dr.Fazekas Szabolcs (Minisztertanács)

Budapest-Bécs világkiállítás 1995
Kenéz Győző (Budapest-Bécs Világkiállítás Nemzeti Előkészítő Bizottsága)

20⁰⁰

Szokolay Balázs zongoraestje (a műsoron Bach, Scarlatti, Mozart, Chopin és Liszt művek)

1990. március 13. (kedd)

15³⁰

Diabetéses előadás: Történelmi utazás Délmagyarországon - dunai svábok
Ifjú György (IBUSZ)

17³⁰

Tudományos előadás és vita: Vallási élet Magyarországon
Dr.Nyíri Tamás (Római Katolikus Hittudományi Akadémia)

1990. március 14. (szerda)

17³⁰

Tudományos előadás és vita: Reumakutatás és hévíz-terápia
Dr.Schwillinger Ferenc (Hévíz, Thermálfürdő)

20⁰⁰

Filmprogram: Lenz; Rendezte: Szirtes András

1990. március 15. (csütörtök)

15³⁰

Diabetéses előadás: A magyar puszta, nemzeti parkok
Zaha Miklósné (IBUSZ)

17³⁰

Diabetéses előadás: Hidak a jövőbe (világkiállítások története); Kenéz Győző

1990. március 16. (péntek)

17³⁰ Kerekasztal-beszélgetés és vita: Magyarország az első szabad választások előtt
Pódiumbeszélgetés:
Dr. Ágh Attila filozófus (MSZP)
Eörsi István író (SZDSZ)
Dr. Erdődy Gábor történész (MDF)

